

M E M E N T O

Vándorgyűlések 2001

Erdélyi magyar közgazdászaink számára az RMKT, a RIF és az MKT évi vándorgyűlései a gazdasági tudástranszfer nemcsak megszokott, de tartalmas, újszerű és igényelt forrása. Ezek a találkozók a szakmai kompetencia erősítésének és a gazdasági kultúra terjesztésének fontos melegágyai. Társaságunk országos vezetősége kiemelten menedzseli ezeket a rendezvényeket. Az ezévi rendezvényeink menetrendje, témái, feltételrendszere kialakult. Az RMKT országos vezetőségének 2001. február 23-án tartott ülésének határozata alapján lényeges újítások történnek a vándorgyűlések szervezésében és lebonyolításában.

Az ezévi **RMKT tizedik (jubileumi) Vándorgyűlése** 2001. szeptember 28–30-án lesz Sepsiszentgyörgyön „**Vállalkozásfejlesztés – Környezetgazdálkodás**” címmel. A két félnapos plenáris előadássorozaton a résztvevők meghallgatnak három magyarországi, öt hazai magyar és két román, a szakmában elismert neves előadót. A harmadik félnapon a résztvevők három szekcióban – **vállalkozásfejlesztés, területfejlesztés és környezetgazdálkodás** témakörökben –, vitaindítók alapján, megtárgyalják az illető területek legidőszerűbb szakmai kérdéseit. A rendezvény a szokásos ünnepi „szórakozás” műsorával fejeződik be. A rendezvény részletes feltételrendszerét a társaság irodája idejében közli helyi szervezeteinkkel és a médiával.

Az RMKT Ifjúsági Frakciójának **III. Találkozója** 2001. március 22-25. között kerül sor, Csíksomlyón, a Jakab Antal Tanul-

A kereskedelmi iskolák történetéből

1. Kereskedelmi Akadémia Aradon

Egy felszólalással kezdődött?

Bettelheim Vilmos, az aradi kereskedelmi testület akkori elnöke 1883. március 6-án a törvényhatósági bizottság közgyűlésén annak a szükségességét elemezte, hogy Aradon egy kereskedelmi szakiskola induljon. Sok huzavona után, az 1885–86-os tanévben beindult Arad szabad királyi város kereskedelmi középtanodája.

A kereskedelmi középtanodában tanított tantárgyak a következők voltak: magyar nyelv és irodalom, német nyelv, francia nyelv, földrajz, történelem, menyenyiségtan, vegytan, természettan, kereskedelmi számtan, könyvvitel, levelezés és irodai munkálatok, áruismeret, váltó- és kereskedelmi jog, illetve pénzügyismeret.

A tanulók felvételének feltétele volt a gimnázium, vagy reáliskola, vagy pedig a polgári iskola IV. osztályának sikeres elvégzése, a 14. életév betöltése. E feltételek mellett a jelölt felvételi vizsgára jelentkezhetett. Első tanévben a rendes tanulók évi 50 forint tandíjat, a rendkívüliek pedig minden látogatott tantárgy után 4 forintot fizettek. A könyvtár céljaira évente 3 forintot adott minden diák. A tanárok az első időben a főreál gimnáziumból vagy a középiskolából verbuválódtak.

Az első év végi vizsgán 1 tanuló felelt meg jelesen, 6 jónak, 19 elégségesnek mutatkozott, 6 tanulót javítóvizsgára utaltak, 4-et osztályismétlésre, míg 4 tanulót gyenge képesség és szorgalom miatt kizártak (Ábrai Lajos igazgató jelentéséből). A középiskola már a második tanév végén 1887-ben a vallás és közoktatási minisztertől jogot kapott az akadémia cím viselésére, Ábrai igazgatót pedig hosszabb tapasztalatszerzésre külföldi útra küldi. Az első érettségi vizsga jól sikerült. Ez megerősítette a bizalmat az aradi kereskedelmi akadémia iránt, amely nagy értékű támogatásokban konkretizálódott. Így a könyvtár, a régi pénzek gyűjteménye, a vegytani szertár vagy a térképek gyűjteménye hamarosan a város rangos intézményé avatta az iskolát.

1889-ben a város gyűjtést indított önálló épület megszerzésére. A telket a város ingyen adta, s az építési felügyeletet Salacz Gyula polgármesterre bízta. Az épület az 1890–91-es tanévre el is készült. Az épületben ma is kereskedelmi iskola (Colegiul Național Tehnic Economic Arad) működik. Az 1918-as változásokat ez az intézmény is megszenvedte, Trianon után pedig kizárólag román nyelven folyt a tanítás.

A második világháború után, a Groza-kormány liberalizálódási hullámában magyar tagozat indult. 1952–53-ban 12 diák érettségizett áruismereti szakon, a következő tanévben 33-an, utoljára 1955-ben alig 26-on végeztek magyar nyelven könyvelői szakon.

Az intézményben jeles személyiségek is tanítottak, illetve tanultak. Évtizedekig volt igazgató dr. Ábrai Lajos, majd 35 esztendőn át Vasile Suciú. Olyan tanárok oktattak, mint dr. Jancsó Benedek, Rózsa Antal, Kabdebó Lajos, Bartha Antal, Alexandru Redas vagy Silviu Szentesi. Az Aradi Kereskedelmi Iskola tanulója volt Andrányi Gusztáv, Záray Ödön vagy a későbbi aradi rektor, Gheorghe Păcurariu.

Ma az iskolában csak román nyelven folyik a tanítás, Arad megye egyik kiváló oktatási intézménye, benne nappali és esti tagozatú líceumi osztályok, szakiskola és posztliceális oktatás működik. Az építők és építetők emlékét csak sárguló lapok őrzik, ám az egykori magyar pedagógusok munkájának emléke ma is él.

Matekovits Mihály

mányi Házban. Fiataljaink (természetesen idősebb érdeklődők is) a találkozón a **Finanszírozási alternatívák** című témakörben nyolc előadást hallgathatnak meg rangos előadóktól. Ebben az évben a szakmai konferencia érdekes előadásai és a RIF közgyűlése mellett a találkozó keretében sor kerül sport- és szellemi vetélkedőkre is.

A Magyar Közgazdasági Társaság ezévi vándorgyűlésére június 13–15-én kerül sor Székesfehérváron. A találkozó témája: **Tudás, képzés, mobilitás – siker** (a nemzetgazdasági teljesítmény optimalizálásának humán feltételei). A szervezők a rendszeres tíz kedvezményes részvételi hely mellett fizetési helyeket is biztosítanak. Egy fizetési hely költségei (szállás+koszt) 30.000 Ft-ot tesznek ki. Az RMKT országos elnöksége határozata alapján megpályázza 10–15 többlethely költségtérítését, annak érdekében, hogy minél nagyobb létszámú erdélyi magyar közgazdász vehessen részt e közérdekű, magas színvonalú szakmai-tudományos találkozón. Bízva pályázatunk sikerében a többlethelyek elnyerésére, az országos elnökség a jelentkezést a következő feltételekhez köti: 1. az RMKT keretében, vagy más gazdasági területen végzett közéleti tevékenység, melyet a jelentkező rövid curriculum-ban foglaljon össze; 2. ajánlás társaságunk valamelyik helyi szervezetétől, amelyből kitűnik, hogy mikortól tagja a társaságunknak, hogy részt vesz annak tevékenységében és rendszeresen fizeti a tagdíjat. Jelentkezni lehet az RMKT országos irodájában május 20-ig. A jelentkezéseket az országos elnökség bírálja el, és az eredményt május 31-ig közli az érdekeltekkel.

S.J.

2. Kereskedelmi iskolák Szatmárnémetiben

A XIX. század végén Szatmárnémetiben a kereskedelem és ipari üzemek számára egyetlen középfokú iskola, a négy osztályos Római Katolikus Polgári Leányiskola képzett tisztviselőket.

A kereskedelem és az ipar fokozott fejlődése a XX. század elején arra készítette a város kereskedőit és gyárosait, hogy a polgári iskolára, vagy a gimnázium alsó tagozatára épülő kereskedelmi középiskolát, ún. felsőbb kereskedelmi iskolát alapítsanak. A három tanulmányi éves középiskola 1906-ban indult be Állami Felső Kereskedelmi Iskola néven. Alapításakor igazgatója Dunay Sándor.

Az 1907/1908-as tanévtől a középiskolát átadták Szatmárnémeti városának: ettől kezdve a városi közigazgatás gondnoksága alatt működött, nevét Városi Felső Kereskedelmi Iskolára változtatták. 1921-ben ismét állami iskola lett. 1923-ig a román állam keretében is, hároméves, magyar tanítási nyelvű iskolaként működött. A Városi Felső Kereskedelmi Iskola tanulóinak a létszáma változó volt. Egy-egy osztály létszáma általában meghaladta a negyvenet, olykor megközelítette a hatvanat. Korabeli évkönyvekből, az első világháború befejezése előtti időszakból öt tanév érettségizőinek a létszámát ismerjük: 1909-ben 38-an, 1912-ben 48-an (ekkor az egész iskola tanulóinak létszáma 149 volt), 1915-ben 25-ön, 1917-ben 57-en, 1918-ban 18-an érettségiztek.

A diákok többségükben Szatmárnémetiből, kevesebben a megye más városaiból valók voltak. Az első évek sajátos vonása közt megemlíthjük, hogy a tanulók jelentős része, zsidó származású volt.

1916-ban Szatmárnémetiben még egy kereskedelmi középiskolát alapítottak. A Református Leánynevelő Intézet keretében megalakult a négy évfolyamú Református Kereskedelmi Felsőiskola. Célja középfeladatnoki állás betöltésére alkalmas lányok képzése volt.

Alapításától megszűntéig igazgatója Martininé Scheint Luiz volt. Tanulói (kevés kivétellel) a város és a vidék református családjainak gyermekei voltak, elsősorban polgári és iparos családoké, kevesebben értelmiségieké.

Az iskolát a román hatóságok 1935-ben megszüntették.

1940-ben az iskolát újra akarták indítani, de működési engedély hiányában, 1941-ben I–II. osztályának tanulóit át kellett adni az állami kereskedelmi iskolának.

A Városi Felső Kereskedelmi Iskola az 1923/1924-es tanévtől négy osztályos román tannyelvű iskolává alakult át, s így működött az 1939/1940-es tanév végéig. Tanáraik ekkor többségükben románok, magyar anyanyelvű volt Tereh Géza, Róna Samu. Tereh Géza matematikát tanított a felső kereskedelmi iskolában, munkássága azért említésre méltó, mert 1926–1938 között számos matematikai szakkönyvet írt román nyelven (a tankönyv megjelenésének feltételeként minden esetben egy-egy román társszerzővel – V. Suciú, D. Buraiú). Tankönyvei: *Teoria asigurărilor*, (A biztosítás elmélete) 1926, *Aritmetica comercială*, I–II, (Kereskedelmi számtan) 1927, *Algebra practică întocmită, după programa analitică a școlilor comerciale superioare* (A felső kereskedelmi iskolák analitikus programja alapján összeállított gyakorlati algebra) 1930, *Practica comercială*, cl. II, (Kereskedelmi gyakorlat, II. osztály) 1930, *Algebra practică pentru clasa a V-a*, (Gyakorlati algebra az V. osztály számára) 1938, *Aritmetica rațională pentru clasa*

a VI-a a liceului comercial, (Racionális számtan a kereskedelmi líceumok VI. osztálya számára) 1938, *Algebra financiară*, VII., (Pénzügyi algebra, VII.) 1938, *Algebra financiară* VIII., (Pénzügyi algebra, VIII.) 1938.

A Felső Kereskedelmi Iskola 1941-től ismét magyar tannyelvű középiskolaként működött 1948-ig. Párhuzamosan, külön működött a leány, illetőleg a fiúiskola. Az iskola ekkor négy osztályos volt. Szaktantárgyai közül fontos a kereskedelmi ismeretek, a könyvvitel, áruismeret, gép- és gyorsírás. A tanulók két idegen nyelvet tanultak: németet és franciát. Az állami középiskola tantárgyai között szerepelt a hittan is.

A Felső Kereskedelmi Iskola tanulói származási helyüket tekintve mintegy 30 %-ban szatmárnémetiek voltak, sokan voltak nagybányaiak, felsőbányaiak, és jelentős számban vidékiek. Az iskola tanulói között ebben az időszakban román tanuló nem volt.

1944 őszétől az iskola két lány- és egy fiú- osztállyal működött Szatmárnémeti Magyar Tannyelvű

Állami Kereskedelmi Leány és Fiúlíceum néven. Ebben az időszakban a líceumot Bánkos Loránd, Donka Magda, Némedy Gáborné, Kovács Katalin igazgatók, többnyire rövid ideig vezették.

A kereskedelmi líceum diáksága is részt vett a városi diákság művelődési mozgalmaiban. Színjátszó versenyen például Shakespeare: *A makrancos hölgy*, Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde* című darabokat sikerrel adták elő.

A kereskedelmi líceum tanulói közül 1946-ban a görög katolikus vallásúakat hivatalból áttették a román tannyelvű líceumba.

Az 1948. évi tanügyi reform után az iskola neve: Gazdasági – Pénzügyi Ügyviteli Szakiskola lett. Igazgatója: Kovács Katalin. Első tanévében három párhuzamos osztályában 64 tanuló volt, közülük 41-en érettségiztek.

A magyar tannyelvű líceum rövidesen a román tannyelvűvel közös igazgatás alá került, 1954 után megszűnt.

Bóra László

Vidékfejlesztés a gyakorlatban

A Közgazdász Fórum szerkesztőbizottsága a két kistérségi felmérés következtetéseit az alábbiakban örömmel közli, mivel a RIF példaértékű, követendő kezdeményezésének tekinti.

Szék község fejlesztésének lehetőségei – helyzetfelmérés

A RIF (Romániai Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Frakciója) keretén belül, az Új Kézfogás és Illyés Közalapítvány támogatásával, gazdasági helyzetfelmérést végeztünk a „Szék–Füzes völgye” kistérségben. Célunk segíteni a kistérség gazdasági fellendítését.

A következőkben bemutatjuk a kistérség egyik községében, Széken elvégzett helyzetfelmérés eredményét, illetve javaslatainkat e helység fejlesztésére.

A helyzetfeltárás, a Kolozs megyei Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Főigazgatóság Statisztikai adatbázisának, a községi kérdőívek elemzésén, illetve a polgármesterekkel folytatott beszélgetéseken alapszik.

Földrajzi sajátosságok

Szék Kolozs megyében, az erdélyi Mezőségeken található. A Kis-Szamos partján húzódó hegy déli oldalán fekszik. Éghajlata mérsékelt, szelektől védő hegyek veszik körül. Levegője egészséges, enyhén sós. Lapályai földművelésre nem alkalmasak, a gyengén

termő szántók többnyire a hegyoldalakon fekszenek. A földeken kukoricát és zöldséget termesztenek. Sok a műveletlen földje. Erdői messzebb esnek a helységtől. A falu déli részén kiszáradt halastavak találhatók. Elszigetelten áll, sem vasút, sem közút nem szeli át.

Története

A krónikák szerint már 1291-ben, III. Endre idejében Szék különleges jogokkal felruházott szabad királyi város volt. A bányákból kitermelt és értékesített só jelentős jövedelmét képezte az állami kincstárnak.

1366-ban Nagy Lajos király személyesen jött el, hogy döntsön a Bonchidával folytatott határ-perек ügyében. A király maga járta körül és jelölte ki a két helység közötti határt, amelyet a székiek azóta is Királyhatárnak neveznek.

A vár Szent István korában épült. Dokumentumok szerint a XVII. század végén már teljesen lerombolódott. Ma már a körvonalai is alig vehetők ki a begyepesedett Várdombon.

A XVI. században Szék bányáit, valamint halas-

tavait a fejedelmek fennhatósága alá helyezték, hogy azok jövedelmét a török adóba fizessék. A fejedelmek gyakran zálogba adták ezeket az erdélyi főuraknak. Így módon voltak az itteni sóbányák a Bánffyak, Bornemisszák és Kendyek birtokában. 1610-ben így lehetett Szék a Báthory Gábor elleni merénylet színhelye. Széket többször látogatták meg fejedelmek. 1649-ben II. Rákóczi György tartózkodott itt fiával, Zsigmonddal.

A XVII. században (mindamellett, hogy elszigetelt helyen fekszik) Széket sem kerülték ki a kuruc-labanc harcok. 1644-ben a kökényesdi rablók fosztották ki a várost. 1705-ben a város hasonló dúlások áldozata lett. A Kapusnál táborozó seregek elé gyakran hordták a székiek az aranyat és ezüstöt, csak hogy megkíméeljék őket a gyűjtogatástól.

Az 1717-es nagy tatárbetörés színhelye a református templom volt. Augusztus 24-én, Bertalan napján a tatárok váratlanul rajtaütöttek a mit sem sejtő, imádkozó tömegen. Rengeteg embert legyilkoltak, mintegy 700-at rabságba hurcoltak, a várost pedig felgyújtották. A rabságból kevesen tértek haza, de rövidesen azok is a pestis áldozatai lettek. Az 1717-es események krónikája szerint – melyet az akkor életben maradt pap írt – alig maradt Széken 100 lélek. Ekkora tragédia nem érte soha ezt a várost, ezért az életben maradtak úgy döntöttek, hogy ezentúl az augusztus 24-i Bertalan-napra böjttel és háromszori istentisztelettel emlékeznek. Ettől az időtől kezdve a széki gyereket, amikor az Úr asztala elé viszik megkeresztelni, fekete kendővel terítik le, és ugyancsak ettől kezdve a női viselet domináns színe a fekete lett.

Az újjátelepítés után a város ismét hamar fejlődésnek indult, újabb politikai események színhelyévé vált. 1741-ben a vármegye urai itt tették le a Mária Terézia iránti hűségesküjüket.

Az 1800-as években újabb tűz pusztított, ennek ellenére a város újból virágzni kezdett, ekkor lett Szolnok-Doboka vármegye székhelye.

Az 1812-es nagy bányaszerencsétlenség a város hanyatlásának kezdetét jelentette. A sóbányát 1822-ben végleg bezárták, ennek következtében a kereskedelmi és társadalmi élet végzetesen megromlott: 1822-ben elköltöztették a vármegyeházat, 1876-ban megszűnt a törvényszék, 1884-ben a város nagyközséggé alakult, 1899-ben ismét nagy tűzvész áldozata lett a helység. Ezek után a lakosság nagyon elszegényedett, az elpusztult épületeket már nem tudták újjáépíteni, a szép városi házak helyébe kis parasztházak épültek. A városból, illetve most már községből, a hivatalok megszűnése miatt, eltűnt az értelmiségiek és tisztviselők rétege. Ennek hatása meg is mutatkozott, a község elszigetelődött, a paraszti életforma vette kezdetét.

A két világháború után valamelyest beinduló mezőgazdasági fellendülést félbeszakította a kollektivizálás. A széki férfiak ebben az időben kezdtek a kömüvességgel foglalkozni. A község újból fejlődésnek indult, a más városokban, falvakban dolgozó, jól kereső férfiak hamarosan szép, új házakat kezdtek építeni maguknak.

1989-ben újabb korszak köszöntött be. Széken is megismerték a munkanélküliséget. Kezdetleges eszközökkel a székiek nem tértek vissza a földműveléshez. Ezért választották a könnyebb utat. A férfiak, asszonyok külföldre mentek dolgozni. Ennek negatív hatása hamarosan érezhető lett a falu életében.

A lakosság összetétele

Az 1992-es népszámláláskor a faluban 3189 főt számláltak, mely a megye lakosságának 0,41%-át teszi ki. A községhez egyetlen falu sem tartozik, belsejében a népesség-koncentráció maximális. A lakosság száma szerint Szék nagy község.

Amint a következő táblázatban is láthatjuk, 1966–1977 között a lakosság száma folyamatosan nőtt, azonban 1977 után lassan csökkenni kezdett, 1992-ben a lakosság száma 78,2%-a az 1977-ben számláltaknak.

Helység	A népesség száma 1966-ban	A népesség száma 1977-ben	Össznövekedés	Évi növekedési ráta	A népesség száma 1992-ben	Össznövekedés	Évi növekedési ráta
Szék	3934	4080	3,7%	0,1%	3189	-21,8%	-1,6%

Szék népsűrűsége 1992-ben 56,57 fő/km² volt, 17 fővel több a megye más vidéki településeinek átlagánál.

A település lakosságának száma tovább csökkent, ma már csak 2945 fő. Az utóbbi években a születések és elhalálozások egyenlege negatív előjelű volt, amit a jelentős mértékű elvándorlás is fokozott. Ez sajnos mindeképp a lakosság folyamatos elöregedéséhez vezet.

A népesség korstruktúrája sem a legkedvezőbb: az országos 22,1%-hoz (vidéki települések) viszonyítva a 60 év fölötti lakosság 28,1%-os aránya nagyon nagy. Észrevehetjük, hogy ez az arány sokkal nagyobb a településen élő fiatalok (0–14 év közötti) 15,6%-os arányánál. Ez a születések számának állandó csökkenésével magyarázható.

A lakosság korösszetétele tükröződik a gazdasági aktivitás szerinti megoszlásban is. Az 1992-es évi népszámlálás adatai alapján 100 aktív keresőre 120 inaktív jutott, az össznépeség 45,4%-a aktív kereső. A község foglalkoztatási mutatója: 0,75%, mely az aktív lakosság gyenge kihasználását mutatja, ez azonban nagyobb a megyei 0,71%-os átlagnál.

Az aktív lakosság legnagyobb hányada (78,74%) a mezőgazdaságban dolgozik. Továbbá 12,52% iparral vagy építkezéssel foglalkozik, a fennmaradt 8,74% magánvállalkozó vagy közalkalmazott (kiskereskedelem, oktatás, egészségügy, kultúra, önkormányzat, közszállítás, áruszállítás, pénzügyi szektor, egyebek). A más településekre ingázó személyek aránya nagyon kicsi.

Széken a munkanélküliségi ráta nagyon alacsony (3%), viszonyítva az országos vidéki átlaghoz, melynek szintje 5%. Gazdag községnek tekinthető, a szegény családok aránya a helyiek nyilatkozata szerint, alig közelíti meg az 5%-ot.

Gazdasági helyzet

1. Ipari és építkezési tevékenység:

A község gazdasága nagyrészt mezőgazdasági jellegű, ennek ellenére az utóbbi években egyre több kereskedelmi és ipari kisvállalkozás alakult. A kereskedel-

mi társaságok közül megemlítenénk a pékséget, a fémfeldolgozót, a bunda-, kesztyű- és készruhakészítő vállalatokat, szolgáltató vállalatokat. A község területén 28 családi vállalkozás (malom, olajprés, alkoholgyártás, seprűkészítés, építkezés) és 36 ipari engedéllyel rendelkező természetes személy működik. 1000 lakosra 29,5 vállalkozás jut, tehát az ipari vállalkozások száma elég alacsony.

2. Mezőgazdasági tevékenység:

A szántóföld területnagysága a községben (0,78 ha/fő) magasabb a megyei vidéki átlagértéknél (0,73 ha/fő). A földterület művelési ágak szerinti megoszlása eltér az átlagtól: míg országosan a mezőgazdasági területnek 62,8%-a szántó, a községben ez az arány 44,1%. A legelők és kaszálók aránya 31,6%.

A mezőgazdasági területek 70%-a magántulajdon.

Az aktív lakosság 78%-a a mezőgazdaságban dolgozik.

A község mezőgazdasági termelésére jellemző növények: búza, rozs, kukorica, cukorrépa, burgonya, napraforgó, zöldségfélék.

Az állattenyésztési arányok jóval a megyei átlag alatt helyezkednek el, amint az alábbi táblázat is mutatja:

Állatfajta	Állat/100 ha – Szék	Állat/100 ha - Kolozs megye
szarvasmarha	12,9	27,6
sertés	46,9	144,7
juh	56,1	83,1
szárnyas	1460,3	1096,0

Az alacsony arányok a takarmánynövények kis mértékű termesztésének köszönhetőek. A sertéshúsár csökkenésének következtében a sertéstenyésztés nem kifizetődő tevékenység a község számára.

3. Kereskedelmi és szolgáltatási tevékenység:

A kereskedelemmel foglalkozó vállalkozók két tevékenységi körben dolgoznak: élelmiszer-kereskedés és kiskereskedelem, a foglalkoztatottak száma: 16 fő. A szolgáltató vállalkozások többsége családi vállalkozás, illetve kisiparos. A község számára biztosított szolgáltatások: vendéglők, fodrászat, autójavítás, zenész, temetkezés.

Szék természeti adottságai, kedvező fekvése, szép természeti környezete, több száz évre visszanyúló történelmi és népi hagyományai kellemes otthont nyújthat az érdeklődő turistáknak.

Az utóbbi évtizedben a település lakásállománya jelentős mértékben gyarapodott. Egy lakásra 2,15 személy jut, egy lakás lakható területe átlagosan 33,7 m²/lakás, egy személyre jutó lakóterület 15,6 m², lakásterülettel a köz-

ség példásan el van látva. A lakások 80%-a egy- vagy kétemeletes, biztonságos és modern alapanyagból készült. A lakások jó része beépített fürdőszobával, konyhával rendelkezik. Gondot okoz azonban az ivó- és szennyvízhálózat hiánya.

Infrastruktúra

Ivóvíz- és szennyvízcsatorna-hálózattal a háztartások 23%-a rendelkezik, ami a vidéki helységek átlaga alatt van, központosított szennyvízcsatorna-hálózata nincs. Azoknak a háztartásoknak, melyekbe a víz be van vezetve és szennyvízcsatornával rendelkeznek, saját szennyvízgyűjtő tartályuk van. A kommunális ellátás hátránya, hogy vezetékes gázszolgáltatás sincs, ezért a téli időszakban fűtésre faanyagot használnak. A közlekedés szempontjából Szék hátrányos helyzetű település. A község a legközelebbi város felől, Szamosújvárról a 103C megyei úton közelíthető meg, 4,6 km kövezett úton. Széket nem szeli át a vasútvonal. A közúti közlekedésben a székiek „a 2000. évi adatok” szerint mintegy 320 személygépkocsival ren-

delkeztek, 1000 lakosra jutó állományuk 109 autó. A helység saját digitális telefonközponttal rendelkezik ugyan, de ez csupán maximum 200 lakásnak biztosíthat telefonszolgáltatást. A telefonközpont a nemzetközi telefonhálózathoz kapcsolódik, 1000 lakosra jutó távbeszélők száma 136.

A lakosság egészségügyi alapellátását két házi orvos, illetve három asszisztens biztosítja. Az orvosi rendelőben havonta átlagosan 200 fő fordul meg. A községben egy gyógyszertár is található. Széken nincs bölcsőde, a 3–6 éves gyerekek oktatása két óvodában folyik. 2000-ben az óvodáskorúak száma 78, a községben négy óvónő dolgozik. Egyetlen általános iskola működik 219 tanulóval és 19 tanárral. Az iskolázott gyerekek számának csökkenése miatt több terem üresen áll. Az épület állapota elég jó, felszereltsége azonban gyenge. A középfokú oktatás intézményrendszere hiányát, vagy a megye székhelye (Kolozsvár), vagy a szomszédos települések (Szamosújvár) iskolarendszerei helyettesítik.

A szabadidő hasznos eltöltésére a közművelődési könyvtár nyújt lehetőséget. További programot nyújthat a 200 férőhelyes előadástermel rendelkező művelődési ház is, valamint a mozgás kedvelőinek a sportpálya. Az idegenforgalmi vonzerőt képviselő létesítmények közül megemlíthetjük a fatalpon lévő nádfedelel házat a XIX. századból, az 1241-ben épült református templomot, a római katolikus templomot, az ortodox fatemplomot, a régi sóbányát, illetve az ennek helyén keletkezett édesvizű tavat.

A község és környéke jelentős természeti és táji vonzerővel is rendelkezik, mely a Csukás-tónak, az Akna-tónak, a sósfürdőnek, a Mikolai szakadéknak, a sósrétnek (sóvirág és más ritka növények), illetve a széki nádasoknak köszönhető. Szék néphagyományáról híres. Ki ne ismerne a széki népviseletet, néptáncot, népzene, szokásokat.

Hogyan tovább...

A kérdőíves felmérés kiértékelése, illetve a község vezetőivel és lakosaival folytatott beszélgetések alapján arra a közös következtetésre jutottunk, hogy a helység gazdasági fejlődését a turizmus segítheti elő.

Milyen lehetőségeket biztosít a turizmus fejlesztése?

A turizmus fejlesztése nemcsak a bevételek növekedését vonja maga után, hanem a turisták ellátásához szükséges termékek, szolgáltatások előállítását is ösztönzi. A turisták a nyaralás során megismert, megkedvelt termékeket szívesen keresik később is, tehát az áruexportot ösztönözheti.

A turizmusban rejlő értékek, szolgáltatások kedvező

irányba befolyásolják a befektetői döntéseket, hiszen az adott helység természeti szépségei, történelmi és kulturális értékei nagymértékben befolyásolhatják a befektetőket, hogy szívesen jöjjenek a térségbe vállalkozni.

A turizmus fejlődése a foglalkoztatottság alakulására is pozitív hatást gyakorolhat. Ugyan nem biztosít évi teljes munkalehetőséget, mivel szezon-jellegű, mindezek mellett azonban a foglalkoztatási lehetőség jelentősen nő. Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy ebben az ágazatban a munkahelyteremtés költsége 20–21%-kal alacsonyabb, mint az átlagos ipari munkahelyteremtés esetében, valamint azt a tényt sem, hogy a turizmusnak a munkahely-biztosítás mellett érzelmi alapon is népességmegtartó hatása van (lokálpatriotizmus erősítése, értékek megóvása).

A vidékfejlesztés terén felhasználható sokféle helyzetfeltáró módszer közül az egyik leggyakrabban alkalmazott eljárás a SWOT elemzés. A SWOT elemzés az erősségek, gyengeségek, fenyegetettség és lehetőségek kategóriába rendezi a vizsgált térség legfontosabb jellemzőit. Ezek a kategóriák pedig nagyon jól harmonizálnak a helyzetfeltáráshoz és a kitörési irányok meghatározásához szükséges stratégiai tervezés főbb lépéseivel.

A következőkben bemutatjuk, Széken a turizmus területén elvégzett széleskörű kutatásra épülő SWOT-elemzést, mely kiemeli a legfontosabb vizsgálandó tényezőket.

Erősségek:

1. Vonzerőadottságok sokszínűsége, gazdagsága, egyedisége

– idegenforgalmi vonzerőt képviselő létesítmények: református templom, római katolikus templom, ortodox fatemplom, fatalpon lévő nádfedelel ház (XIX. század), élő néphagyomány (viselet, tánc, zene), sósfürdő, régi sóbánya, Csukás-tó,

– különleges események: Szent Bertalan-napi ünnep (1717-től), élő népszokások (karácsonyi, húsvéti, pünkösdi, névnapi, kukoricahántás, szénagyújtás, szilvaifőzés, pálinkafőzés),

– szabadidő és sporttevékenységek: csónakázás, kempingezés a Csukás-tónál, sósfürdőnél, horgászat a Csukás-tón és a széki nádasban, kirándulás, vadászati lehetőségek: vadállomány (vaddisznó, róka, farkas, nyúl, őz),

– természeti és táji vonzerők a környéken: Csukás-tó, sósfürdő, sósrét, sóskutak, sóbánya helyén alakult édesvizű tó, széki nádasok, erdők, legelők, cserjések, mikolai szakadék.

2. A turizmus fejlődéséhez szükségesek a szabad kapacitások (a felmérések alapján a lakosság 43%-a hajlandó lenne a turistákat fogadni, illetve ezeknek szolgáltatásokat nyújtani; a turistáknak magánlakásokban, illetve az ez

évben, erre a célra épülő panzióban biztosíthatnak szállást).

3. A lakosság nagyon vendégszerető.

4. Tekintettel arra, hogy a község gazdag történelemmel és néphagyományokkal rendelkezik, változatos kulturális programkínálat alakítható ki.

Hátrányok:

1. a szálláskínálat gyenge infrastruktúrája (gáz-, vízhálózat, csatornarendszer hiánya a községben);

2. földrajzi elszigeteltség (megfelelő út-, vasúthálózat hiánya);

3. a természeti környezet elhanyagoltsága és az épületek elhanyagoltsága, karbantartásuk hiánya;

4. szolgáltatási kultúra, turisztikai szakképzés, turizmusszervezés, koordinációs szervezet hiánya;

5. alacsony szintű idegennyelv-tudás;

6. turisztikai vonzerők, attrakciók nem elégséges ismertsége;

7. turizmus-ismeretek hiánya;

8. turisztikai beruházások alacsony szintje.

Lehetőségek:

1. a jövedelemszint várható növekedése;

2. a szabad munkaerő kihasználásának lehetősége;

3. a helyi közösség fejlesztésének lehetősége;

4. a község kulturális életének fejlesztése;

5. az országos turizmusfejlesztési program kínálta lehetőségek;

6. a turizmus fejlesztésére az Európai Unió által meghirdetett pályázatok;

7. kapcsolat kialakítás a környező országokkal;

8. teleház létesítése, turisztikai információközpont kialakítása;

Veszélyek:

1. a nem átgondolt tömegturizmus negatív következményei (lég-, talaj-, vízszennyezés, rombolás);

2. a közösségi kapcsolatok meglazulása;

3. a versenytársak versenyképességének erősödése (Torockó, Szentlászló, Körösfő, Kalotaszeg stb.);

4. a faluturizmus iránti érdeklődés esetleges csökkenése.

A SWOT-elemzés segítséget nyújt a helység vezetőinek és lakosainak ahhoz a felismeréshez, hogy a kitűzött célok eléréséhez milyen közös lépéseket kell tenniük.

A kitűzött cél olyan térmarketing, infrastruktúra- és közösségfejlesztés alkalmazása, melynek következtében Szék Kolozs megye egyik kiemelkedő idegenforgalmi központjává váljon.

E cél elérésének érdekében az alábbiakban megoldási javaslatokat teszünk.

Lakásállomány szempontjából a község felkészültnek tekinthető a faluturizmus-hálózatba való bekapcsolódásra, ellenben bizonyos kényelmi szempontokat figyelembe véve, szükségesnek érezzük a gáz bevezetését, a vízhálózat és csatornarendszer kiépítését.

Tekintettel arra, hogy az ide vezető út jó része csak kövezett, a község nehézkesen megközelíthető, javasoljuk a megfelelő úthálózat kiépítésének prioritásként való kezelését.

A vendégek jó közérzetének alakításáért, hogy a későbbiekben is visszatérjenek, illetve még ismerőseik körében is népszerűsítsék, fontosnak tartjuk a szolgáltatások gazdagabb és változatosabb bővítését. Tehát fontos minél több és magas színvonalon működő turisztikai szolgáltatást nyújtó vállalkozás létesítése, illetve befektetők vonzása, támogatása. Az ellátást biztosító szolgáltatások mellett a turistáknak szórakoztató programcsomagot is kell biztosítani, akár a környező helységek bevonását is számításba véve.

Mivel a helység természeti környezete elhanyagolt és az épületek állapota leromlott, szükségesnek érezzük ezek gondozását, felújítását és karbantartását.

A községnek turisztikai szolgáltatásokat nyújtó múltja nincs, így a lakosságnak nincs szakmai gyakorlata ezen a téren. Úgy gondoljuk, hogy a megfelelő szolgáltatásnyújtás egyik feltétele a szolgáltatók turisztikai ismereteinek bővítése. Tekintettel arra, hogy egy turistaközpont nemcsak hazai, hanem külföldi vendégeket is kiszolgál, nagyon fontos, hogy azokkal kommunikálni tudjanak, lényeges követelmény a lakosság képzése, idegennyelv-tanfolyamok szervezése.

A turisztikai hálózat keretében, mely a szállás és étkezés, illetve szórakozási programcsomagoknak keretet teremt, szükségessé válik a szolgáltatás szervezett formájának biztosítása. Ebből kiindulva javasoljuk egy teleház létesítését, mely turisztikai központként működne, illetve térségmenedzser alkalmazását, akinek a feladata egy helységmarketing-stratégia kidolgozása (megfelelő reklámstratégia külföldön és belföldön, Interneten stb.) lenne.

Amint már dolgozatunk elején is említettük, célunk segítséget nyújtani a kistérségnek, támogatni őket a gazdasági fejlődésben. Éppen ezért feladatunknak érezzük az önkormányzat további támogatását gazdasági és pályázati tanácsadás révén.

A felmérés eredményeinek részletes ismertetését az RMKT könyvtárában található tanulmányban olvashatják az érdeklődők.

Csatlós Pál és Kelemen Jutka

„Bekecsalja” kistérség – adottságok és lehetőségek

A „Bekecsalja” projekt három ifjú és leendő közgazdász kezdeményezése. A csoport szervezeti hátterét a Romániai Magyar Közgazdász Társaság és annak Ifjúsági Frakciója (RIF) képezi, a magyarországi Új Kézfogás Közalapítvány támogatásával.

Úgy érezzük, nemcsak szakmai rendezvények (előadások) által fejlődhet a magyar közgazdász társadalom Erdélyben, hanem az idők folyamán gyűjtött elméleti ismeretekre alapozva, gyakorlati tapasztalatszerzéssel is. Ezért szeretnénk elérni, hogy a vidékfejlesztés, illetve a vidékfejlesztési tanulmányok írása a RIF sokrétű tevékenységének alapvető tételévé váljon.

A munkacsoportról: A csoport tagjai végzett és végzős egyetemi hallgatók; Mados Attila-Ferenc okl. közgazdász, Ruzsa Bálint és Sükösd Attila közgazdászhallgatók.

A **cél**, amit kutatásainkkal szeretnénk elérni, a tapasztalatszerzésen és a felmerülő ötleteink gyakorlati hasznosításán keresztül, azon keretfeltételek feltárása, amelyek a piaci indíttatású vállalkozói kezdeményezésekre serkentően hatnak.

A kistérség kiválasztásakor, figyelembe véve az adott környéken való jártasságunkat, a térség fejlettségi szintjét (infrastrukturális és gazdasági szempontból alulmarad a már fejlett régiókkal szemben) és a fejlesztési szándékkal eddig már folyósított támogatások mértékét: „Bekecsaljára” szavaztunk. A mikrorégió kiválasztásakor és ezt követően, konzultáltunk ismert személyiségekkel, mint például: dr. Kerekes Jenő, Somai József, dr. Vincze Mária, Boros János, Péter Pál, akik megerősítettek abban, hogy választásunk megfelel mindannak, ami a térséget és céljainkat illeti.

A kiválasztott kistérség: **Bekecsalja**, amelyben a következő települések egy jól elkülöníthető egységet alkotnak: **Nyárádmagyarós, Nyárádselye, Kendő, Márkod, Mája, Székelybere, Berekeresztúr, Torboszló, Nyárádszentimre, Seprőd.**

A Maros megyei Bekecsalja kistérséget „Nyárádmagyarós” tíz falvas község és a hozzátartozó termőterületek, ill. erdők alkotják összesen 9919 hektáron, amelyet hat, vele közigazgatási szempontból egyenrangú község és egy városi térség vesz körül. Ezek a községek az óramutató járásával ellentétes felsorolásban a következők: **Nyárádremete** (északról), **Székelyhodos** (észak-nyugatról), **Csíkfalva** (nyugatról), **Nyárádszereda** (dél-nyugatról), **Havad** (délről), **Makfalva** (déleletről), és **Szováta város** (keletről).

A tanulmányunk elkészítéséhez szükséges előtanulmányozást, adatgyűjtést lebonyolítottuk a Maros megyei Mezőgazdasági Igazgatóságnál, illetve a Me-

gyei Tanácsnál július 25. – augusztus 10. között. Az érdemi munkát 2000 szeptember közepétől kezdtük el. Csoportunk tagjai többnyire hétvégeken vállalták a régióba történő kiszállást; így eddig tíz alkalommal jártunk a községben, alkalmanként átlagosan 2,5 – 3 napot töltöttünk ott. E kiszállások során az adatgyűjtésnek jelentős részét sikerült elvégeznünk. A következő lépés az adatok kiértékelése, összefoglalása és a tanulmány megfogalmazása volt, amire 2001 január második felében, illetve február 2–3. hetében került sor.

A térségben való tartózkodásunk során tanácskoztunk a helyi önkormányzat tisztviselőivel (polgármester, titkár, gazdasági referens, agrármérnök), és a községhez tartozó falvak polgáraival. Mivel tanulmányunk elsősorban szakmai irányultságú, ezért a kérdőívezés alanyainak meghatározásában bizonyos fokú szelekciót alkalmaztunk. Így felkerestük és beszélgettünk a falvak református lelkészeivel (fontos itt megjegyezni, hogy Nyárádmagyarós község lakosságának 95%-a református felekezetű), tanácsosaival, tanítókkal, iskolaigazgatókkal, a község ügyeletes orvosnőjével, ambiciózus vállalkozó szellemű ács- és asztalosmesterekkel, földművelőkkel stb.

Cselekvési terv: A „Bekecsalja” projekt teljes kivitelezését hat fő lépésből álló cselekvési terv alapján képzeltük el. *I. A tervezési folyamatban* meghatároztuk a követendő célokat, a szükséges teendőket, valamint azokat az információforrásokat, amelyekre alapozni fogunk. *II. Előkészítő információgyűjtés:* A Maros megyei mezőgazdasági igazgatóság erre a térségre vonatkozó dokumentációjának a tanulmányozása. *III. Régiógyűlés:* A régiógyűlés során összehívtuk a helységek vezetőit, bemutattuk kezdeményezésünket. Megpróbáltuk feltárni, hogy *mielék a térség szükségletei.* Tudnunk kellett, hogy miben látják a helybeliek a jövőt, hiszen a térség szociális és gazdasági helyzetét kívánjuk javítani, ezért a helyi véleményekre kell alapoznunk és nem ráerőltetni a térségre saját nézeteinket. *IV. Elemzés:* Az értekezlet után elkezdtük az *aktív elemzési folyamatot.* Előzetes tervünk szerint mindenik helységre 3 napot szántunk. A tényleges elemzés során a tervezett adatgyűjtési időtartam nem változott, de ennek falvankénti megoszlása kis módosításokat szenvedett. *V. Pályázatok:* Márciustól pályázatok írását tervezzük, megpróbálunk finanszírozási forrásokra szert tenni a különböző fejlesztési tervek végrehajtására. Az első konkrét pályázattal a község 1–8. osztályos iskoláit kívánjuk legkevesebb egy-egy korszerű számítógéppel ellátni. *VI. A SAPARD-programra való felkészülés:* A tanulmány rendeltetése a régióhoz kapcsol-

lódó további fejlesztési programokban való felhasználása. Nagy jelentőséget tulajdonítunk a Romániában is beinduló SAPARD programnak, ezért gondoljuk, hogy az elkészülő tanulmány alapját képezheti majd a SAPARD erre a térségre vonatkozó programjának.

Külső megközelítés: A közigazgatás alatt álló terület nagyságát tekintve Nyárádmagyarós a második legnagyobb község Felső-Nyárádmente térségében.

Lakói mind szabad székelyek, akik között legősibb, alapító családok: a nemes és vitézlő Kacsók, Györgyiek, Györgyök, Iszlaiak, továbbá Tökések és Ádámok stb., ezek leszármazottai ma is a község lakosságának zömét teszik ki.

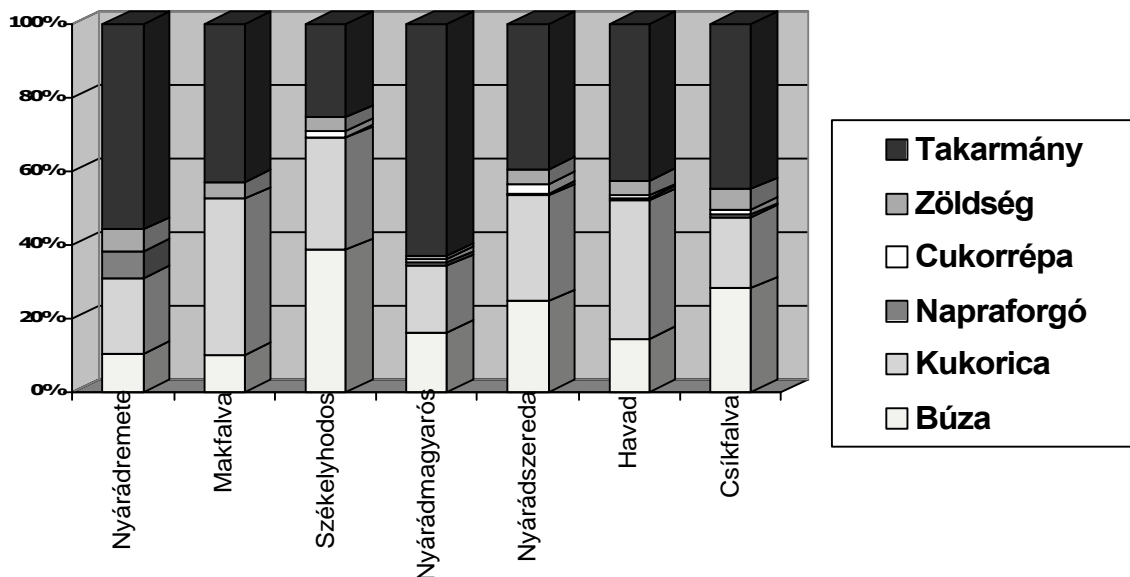
Magyarósnak is, mint a környék összes falvainak lakosai, valószínűleg már a XVI. század közepén protestánsok voltak. Írott emlékek e korból nem maradtak. Jelenleg is protestáns felekezetű a község.

Sajnos Nyárádmagyarósról – és számos erdélyi faluról – a lakosság túlzott előregedése jellemző: 32,56%-a 60. életévét betöltötte. A születés/elhalálozás aránya

40,5%, az egyik legalacsonyabb a térségben, csak Székelyhodos előzi meg öt 36%-kal; ebből a szempontból Nyárádszeredában a „legjobb” a helyzet: 100 elhalálozásra 86 születés jut.

Az egy főre jutó termőföld Magyaróson lényegesen nagyobb terjedelmű, mint a környezetét alkotó községekben, ami egy erős mezőgazdasági potenciált eredményezhet. Ugyanez a helyzet az egy főre jutó erdőterületre vonatkozóan is. Nyárádmagyarós tengerszint fölött fekszik több mint 500 méterrel. Ez a szint már túl magasnak tekinthető gabonatermesztés szempontjából. Ez alacsony foglalkoztatottságot és jövedelmezőséget jelent. A talaj súlyosan leromlott állapota, agyagos-palás összetétele a másik magyarázat arra, hogy a gabonatermesztés termelékenysége miatt mutat csökkenő tendenciát. A takarmánytermesztés terén első helyen áll Nyárádmagyarós (1608 ha), a második helyezett 765 ha legelővel rendelkezik, ami kevesebb mint felét teszi ki a magyarósinak.

Főbb mezőgazdasági termékek

Az erdőségek átlag 800 méterig vegyes összetételűek. 3126 ha erdőterülettel Nyárádmagyarós község számít a „legerdösebb” területnek Felső-Nyárádmentén.

Infrastruktúra: Területünk a Bekecs délnyugati lábára támaszkodó kis eróziós medence. Jól elkülöníthető geomorfológiai egység. Erőteljes talajmozgás, lejtőmozgás jellemzi ezt a területet (Nyárádmagyarós – Selye – Kendő). A vidéknek olyan földtani szerkezete van, amely csuszamlásokra, suvadásokra predesztinált.

Ennek a folyamatnak súlyos következményei vannak az úttalazat stabilitása és ennek következtében az utak minőségi állapota szempontjából. Továbbá lehetetlenné teszi a gáz- és vezetékes vízhálózat kiépítését, lakóházak tucatjait rongálja meg (1999 telén; 90 ház).

Folyamatban van a telefonhálózat kiépítése is (2001 februártól elkezdődtek az üvegszálak kábelek lefektetési munkálatai!). Jelen pillanatban vannak falvak, ahol csak egy ikertelefon működik (pl. Mája, Nyárádselye, Bere és Berekeresztúr). Ebből a szempontból a községközpont infrastruktúrája viszonylag kiépített (ellátottság 25%).

A közlekedés szempontjából elszigetelődött kistérségben nagyon fontos a személyautó. Azonban a személygépkocsival rendelkező családok aránya nem tekinthető magasnak (a községi átlag: 8,3%). A község területén a teljes úthálózat aszfaltozott hányada 4%; kövezett része 40%; 45%-ot földút tesz ki, a megyei rangú utak pedig a maradék 11%-át képezik. 2001 januárjától megszüntették az egyetlen menetrend szerin-

ti buszjáratot is (!); az információs csatornák viszont annál fejlettebbek: TV, rádió, és viszonylag nagyszámú a parabola antenna (falvanként 20 db). Kábeltelevíziós rendszert ebben a térségben nem építettek.

„Folyamatban” van a gázhálózat kiépítésének terve, egyelőre csupán felmérő tanulmány szintjén, részletes tervrajzokkal és költségvetéssel ellátva. Jelentős igény mutatkozik a földgáz háztartásokba való bevezetésére is, viszont a kb. 1300 családból mindössze 400 család képes fedezni anyagilag ennek végrehajtását.

Gazdaság: Nyárádmagyarós községben a lakosság többsége földművelő, mezőgazdasági tevékenységből él. Sajnos nem jellemző bizonyos mezőgazdasági ágazati szakosodás; minden családi gazdaságban ugyanúgy jelen van a háziszárnyas, a sertés, a szarvasmarha. Ez a tény a mezőgazdasági munka hatékonyságára és jövedelmezőségére csökkentőleg hat! Az alacsony mezőgazdasági jövedelmek és más munkalehetőségek hiánya nem ösztönzi a fiatalokat a vidéken maradásra, így az idős emberek körében elég magas aktivitási arány észlelhető.

A kistérségben az elmúlt két évben a fejőstehénállomány 700-ról 500-ra csökkent. Gabonatermesztés szempontjából ez a vidék hátrányos helyzetű, arra nem

alkalmas. A földművelő gépi munkák nehézkesek, akadályokba ütköznek. Szükségessé válik a mezőgazdasági ágazat szerkezetváltása, az állattenyésztésre való áttérés. Jelentős az alma- és szilvatermesztés. Nagy hagyománya van a pálinkafőzésnek.

A kis- és középvállalkozások száma viszonylag alacsony, főleg a fafeldolgozás területén működnek.

Demográfia: Sajnálatos módon az elmúlt 60 év alatt felére csökkent a község lakossága. Nyárádmagyarós tipikusan aprófalvas község, nem jellemző az épületek szétszórtsága, inkább ezeknek az utak mentén való tömörülése figyelhető meg. A háztartások száma több településen is 100 alatt van. A népsűrűség az országos átlag alatti (28 fő/km²).

Az egyik legszomorúbb eredményt ennek a területnek a mutatói tükrözik: minden településen a 60 évesnél idősebbek létszáma a többszörösét teszi ki a fiatalokénak. Márkodban a legkedvezőtlenebb ez a demográfiai mutató (öregedési index): 9,41-szer (durván 10-szer) többen vannak az idős kategóriából az ifjúsághoz képest. Ez a mutató Torboszlóban 7,23; Nyárádmagyaróson 5,9; Májában 4,7.

Öregedési index: a 60 év fölöttiek és a 15 évesnél fiatalabbak aránya:

	Település	60+ / -15
1	Nyárádmagyarós	5,9
2	Márkod	9,4
3	Kendő	4,2
4	Mája	4,8
5	Berekeresztúr	3,3
6	Székelybere	3,3
7	Nyárádszentimre	4,6
8	Seprőd	3,3
9	Torboszló	7,2
10	Nyárádselye	2,6

Oktatás: A községben kilenc elemi iskola van, ezek közül három (magyarósi, selyei, márkodi) 1 – 8. osztályos. 1999-ben megszüntették a torboszlói iskolát tanítónő utánpótlás-hiány miatt. A fokozatos előregedési tendencia szemmel jól látható megnyilvánulása egy osztályterem óra közben. Az óvodások száma falvanként igen eltérő: 3 – 15 fő között ingadozik; hasonló a helyzet az 1 – 4. osztályokban is.

Az egy tanárra jutó tanulók száma 8. A különböző

évfolyamú osztályokat 4 – 5 fő alkotja, tanárhiány miatt összevont tanítás folyik (esetenként négy különböző korosztállyal egy tanteremben). Következésképpen az oktatás hatékonyságáról nem beszélhetünk, ami a tanulók továbbtanulási esélyeit is csökkenti (5 – 7 főiskolás; 2 – 3 egyetemi hallgató). Az iskolák épületei viszonylag jó állapotban vannak, felszereltségük gyenge és mindenik részéről fokozott igény mutatkozik számítógépek iránt is.

	Falvanként(fő)	Létszám
Óvodások	3 – 15	75
1 – 4. osztályosok	3 – 18	107
5 – 8. osztályosok	18 – 20	60

Szociális helyzet: A magasabb végzettségű kategóriák hiánya jelentős mértékben fokozza az állástalan-ságot; jelentheti a munkaerőpiacra való visszatérés nagyon szűk lehetőségeit. Az idősödő lakosság esetében egyre ritkábban beszélhetünk a munkáltatói igényeknek megfelelő átképzésről, továbbképzésről.

A község munkanélküliségi rátája az országos átlaghoz közelít (10,1 – 10,4), döntő hatással van a nyáradszeredai „Nirajul” vállalat szerkezeti átalakítása és az ezzel járó munkaerő-leépítések.

Az egészségügyi ellátás hiányos, a legközelebbi kórház 10 km-re, van Nyáradszeredában található egy mentőautóval; az összekötő útszakasz rossz állapota miatt egy sürgősségi hívás esetén is minimum 35 – 40 perc alatt tudnak helyszínre érkezni a mentők! A községben 3 orvos van. A falvak nehézkes megközelítése miatt előfordul, hogy egy településen 3 hónapig sem jár az orvos. Az egy orvoshoz tartozó lakosság száma kb. 900 fő. Az orvosok nem községi lakosok: nehezen elérhető az egyetlen működő magyarósi orvosi rendelő és gyógyszerár a környező falvak lakosai számára.

A nyugdíjasok részaránya a falvak teljes lakosságában 83%-ot teszi ki, ez a tény önmagában a családok jövedelmét súlyosan érinti. E társadalmi kategória kb. 85%-át a kollektív (szövetkezeti) nyugdíjasok képezik, ami újabb magyarázatot ad a családok 75%-ának 600. 000 lej alatti havi 1 főre jutó jövedelmére.

Kultúra: A községben nagy hagyománya van a székelly néptáncnak. Három „Hagyományörző” táncsoport is működik; Nyárádmagyaróson, Nyárádselyében és Márkodban. Minden településnek van saját kultúrotthona. A polgármesteri hivatal jelen pillanatban szervezi ezek közül némelyik felújítását. E program keretén belül, sorra kerül mindenik közérdekű ingatlan tetőterének beépítése is. A kultúrotthonok tetőterében az adott falu muzeális értékeinek tárlatát, a népművészet hagyományos jegyeit kívánják megörökíteni, és egy vendégfogadásra alkalmas turistaszobát szándékoznak berendezni.

SWOT-analízis: Az általunk készített SWOT-elemzés szerint:

- a térség *erőssége* a jó természeti adottságok és hagyományok, állattenyésztéshez alkalmas természeti környezet, szorgalmas munkaerő, víz, földgáz, tiszta környezet, tiszta levegő, kedvező idegenforgalmi, kör-

nyezeti, táji, műemléki adottságok;

- *gyengesége* a hagyományos gazdasági struktúra és a birtokok elaprózottsága, a térség gyenge érdekérvényesítő képessége, népességcsökkenés, elöregedés, gazdasági elmaradottság, alacsony vállalkozási készség, közúthálózat gyenge minősége, vasúthálózat hiánya, műszaki- és távközlési infrastruktúra korszerűtlensége, alacsony színvonalú idegenforgalmi struktúra, külföldi befektetések hiánya;

- *lehetőség* mutatkozik a térséget érintő kormányzati preferenciák megerősítésére, a térségi együttműködések támogatására, a térség meghatározó gazdasági ágazatainak kihasználására, a meglévő adottságok hatékony kihasználását segítő térségi imázs javulására, természeti és kulturális értékekre épülő lehetőségek kihasználására, a természeti környezet, az erőforrások gazdagságának jobb kihasználására, EU-források hatékony bevonása tekintetében;

- *veszélyek* észlelhetők a munkaerő-képzettség, motiváltság kedvezőtlen alakulása terén, szociális problémák, az emberi, kulturális, erkölcsi értékek háttérbe szorulása, a gazdasági vérkeringésből való kimaradás, alacsony infrastrukturális ellátottság, vállalkozások tökehiánya, földrajzi elszigeteltség miatt.

Lehetséges fejlesztési tervek – irányvonalak: A térség elmaradottsága elsősorban infrastrukturális, gazdasági és turisztikai fejlesztéseket, illetve e témakörökre irányuló projektek jelenlétét igényli. Így a jövőben sem számíthatunk vállalkozások nagyobb beruházásaira.

Úgy gondoljuk, nem zárható ki a térség infrastrukturális és kereskedelmi elszigeteltségét illetően a döntéshozók egyes térségek közötti egyenlőtlen támogatási politikája sem.

A kistérségi szinten kialakulóban levő szervezeti háttér kiépítése szükséges, amely a különböző pályázatokon való eredményes részvételhez elengedhetetlen. A társulás, amelynek bejegyzési folyamata – ennek a felmérésnek is köszönhetően – jelenleg zajlik, a „Nyárádmamente – Helyi Önkormányzatok Egyesülete” nevet fogja viselni, és a nyárádmementét képező tíz község önkormányzatai alkotják (Nyárádrémete, Székelyhodos, Csíkfalva, Nyárádmagyarós, Jedd, Nyárádgálfalva, Backamadaras, Ákosfalva, Karácsonyfalva, Dózsa György).

Mivel a térség „iparhiányos” területnek számít, minden fejlesztési irányt a kis- és középvállalkozásokra építve, a mezőgazdasághoz és a turizmushoz kapcsolva

kell megfogalmazni.

A következő területekre próbálunk pénzügyi támogatást nyerni: **szociális jólét** (egészségügy és szociális ellátás), **oktatás, gazdaság** (mezőgazdaság, kis- és középvállalkozások), **infrastruktúra** (vízhálózat, úthálózat, telefon), **turizmus** (faluturizmus és a turizmus egyéb formái), **környezetvédelem, kultúra** (kulturális tevékenységek támogatása).

Összegezve: Az elkészült tanulmány ez év áprilisától végleges változatban is olvasható az RMKT könyvtárban. A vizsgálat, amit a tanulmányunk kapcsán a települések általános jellemzése tárgyában végeztünk,

számos új ismerettel szolgál. Bízunk abban, hogy Nyárádmagyarós község és a „Nyárádmente” kistérségi társulás céljainak megfogalmazásával kialakítja kapcsolati rendszerét, és pályázóként is, érdemben részt tud venni a különböző fejlesztési programok megvalósításában (európai uniós előcsatlakozási pályázatokon is!). Úgy véljük, nem lesz a munkánk minden haszon nélküli, hiszen ráirányíthatjuk a figyelmet régebbi és új keletű problémákra, s talán így a megoldások keresésére is jobban ösztönözve érzik magukat azok, akik erre hivatottak.

Sükösd Attila

Csapat, a sikeres menedzsment kulcsszava

Kulcsszó a sikeres menedzsmentben: *csapatmunka*. Túl hosszú ideig a menedzsment sikerének kulcsát a megfelelő személyek megtalálásában látták, s így a szervezetek az egyének képességeit, szakmai tapasztalatait és képesítéseit figyelték. Mégis mindenki tudja, hogy az ideális jelöltet egy megnevezett állásra megtalálni nem lehet: egyszerűen csak azért, mert nem létezik.

Soroljuk fel egy sikeres menedzser tulajdonságait, s ekkor meglátjuk, hogy miért valószínűtlen egy ilyen személy létezése: legyen kimagaslóan intelligens, de nem túl okos, erőteljes, de ugyanakkor türelmes, folyékonyan kommunikáló, s türelmes hallgató, gyorsan döntő, de minden lépést gondosan megtervező. Ha valakinek mégis sikerülne megtalálni ezt az ideális jelöltet, akkor is mi történne, elköltözik, vagy átmegy dolgozni a versenytársadhoz?

Egyén nem tud ezen követelményeknek eleget tenni, de egy csapat igen, mert tudjuk, hogy „*Senki sem tökéletes, de egy csapat lehet!*”.

Ennek megfelelően egy új irányzatot figyelhetünk meg a cégek struktúrájának dinamikájában: a team-szervezetek kialakítását.

Team-szervezeteknek olyan formák tekinthetők, amelyek esetében az alapstruktúra (elsődleges vagy primér szervezet) jelentős mértékű megváltoztatása nélkül teamek egész rendszere mintegy hálózatként (network) ráépül a szervezetre – biztosítva a gyorsan változó környezeti feltételekhez való alkalmazkodást, illetve a szervezet előtt álló feladatoknak a minél kielégítőbb módon történő megoldását. Ez az új szervezeti forma a fejlett piacgazdaságokkal rendelkező országokban elért sikereivel már igazolta

létfogosultságát.

A team-szervezetek alapköve a csapat. A szakirodalom rengeteg meghatározást kínál, annak függvényében, hogy milyen vonatkozási alapot használ (motiváció, szervezet, összefüggések, kölcsönhatások). Egy átfogó meghatározás lehet a következő: „a csapat egy olyan kis létszámú csoport, amelyet kiegészítő tulajdonságokkal rendelkező személyek alkotnak, akik egy közös célnak elkötelezve, közös teljesítményi követelményeknek megfelelően, egyéni megközelítési módot használva, vállalják a felelősséget.”

Ennek a meghatározásnak a kulcsszava a közös elkötelezettség. E nélkül a csapatok úgy tevékenykednek, mint egyének, de ha ez megvan, akkor egy erőteljes kollektív teljesítményt hozó csapatot kapunk.

A következő csapattípusokat különböztetjük meg: *Menedzsment csapatok:* a különböző részlegek vezetőiből áll, akik ezeknek a tevékenységét így sokkal jobban össze tudják hangolni.

Virtuális csapatok: esetében a csapattagok számítógéprendszer segítségével tartják a kapcsolatot, s akkor lépnek közbe, amikor szükség van a tudásukra, kompetenciájukra, s felváltva vállalják a vezetői szerepet (mikor kinek nagyobb a szerepe, a tudása, hozzáértése alapján).

Dolgozói csapatok: tevékenységi körébe a mindennapi munkák elvégzése tartozik. Ha felhatalmazák őket, akkor önmenedzselő csapatokká tudnak alakulni.

Minőségi ciklusok: munkások és felülvizsgálók találkoznak, hogy megbeszéljék a munka során felmerült gondokat, s megoldásokat találjanak.

Problémamegoldó csapatok: a leggyakoribb formája a csapatoknak, különböző szaktudással rendelkező egyének gyűlnek össze, hogy megoldást találjanak egy komplex, jól meghatározott problémára, s amint megtalálták ezt, feloszlanak.

A csapatok fejlődésével foglalkozó elméletek és kutatások területén két fontos irányzatot különböztethetünk meg. Az egyik irányzat a hangsúlyt a csapatok dinamikájának tanulmányozására helyezte, a második pedig a csapat problémamegoldásának szakaszait részesítette előnyben. Az első irányzatnak megfelelő klasszikus modell esetén négy szakaszt különböztethetünk meg a csapatok fejlődése során: egymás kölcsönös elfogadása és megismerése, kommunikáció és döntéshozatal, motiváció és termelés, kontroll és szervezet. Az újabb kutatások cáfolták ezt az elméletet, alátámasztva azt az elképzelést, miszerint a csapat fejlődése egy interaktív folyamat és nem lineáris, s a csapat a kitűzött feladatot különböző utakon valósíthatja meg, nincs kizárólagos megoldás. Véleményünk szerint a csapatmunka dinamikáját nem lehet egy modell kereteire korlátozni, mert erősen függ a tagok személyiségétől, az elvállalt szerepektől, valamint attól, hogy az első találkozáskor milyen döntéseket hoznak, amint azt az elkövetkezőkben látni fogjuk.

Az elmondottak alapján jogosan feltehetjük magunknak a kérdést: akkor pontosan mit is csinál egy csapat a létrejöttének pillanatától az utolsó találkozásig, amikor bemutatja tevékenységének végeredményét és levonja végkövetkeztetéseit?

A kísérletek azt bizonyítják, hogy a csapatok a feladatuk végrehajtása közben a legkülönbözőbb viselkedési formákat vonultatják fel, s mégis valami, ami minden csapat munkájának folyamatában megegyezett: a magatartások *időben való leosztása*.

Ennek magyarázatára a punktuális egyensúly (punctuated equilibrium) paradigmáját használták fel, amelynek megfelelően a csoport fejlődését tehetetlenségi szakaszok, és hirtelen változások jellemzik. Talán a legkönnyebb ezt úgy elképzelni, mint hosszú tehetetlenségi időszakokat, amiket robbanásszerű hirtelen és nagyon rövid idő alatt létrejövő változások szakítanak meg. Ezen modell alapján a csoport fejlődését a következőképpen írhatjuk le:

1. szakasz: tehetetlenségi idő, aminek irányát az első találkozón hozott döntések adják, amelynek tartalma a csoport rendelkezésére álló idő fele (függetlenül a csoport rendelkezésére álló idő hosszától).

2. szakasz: változás, ami az időintervallum felénél következik be, s ami meghatározza a hátralevő idő irányvonalát (felezési pont).

3. szakasz: tehetetlenségi idő, amely a változást jelentő felezési ponttól az utolsó találkozón hozott végső döntésekig tart.

Ebben a modellben, amit tehetetlenségi idő-változási pont-tehetetlenségi idő jellemez, különös figyelmet igényel még: az első találkozás, mert meghatározza az első szakasz irányvonalát; és az utolsó találkozás, mert ekkor a csapat gyors tempót diktálva finalizálja aktivitását.

Az *első találkozás* nagyon fontos, mert ekkor dőlnek el a csapatban a szerepek, és a módszerek, amelyekkel dolgozni fognak az időintervallum első felében. Azok a megközelítési és viselkedési módok, amelyeket az első találkozás alkalmával határoztak meg, megszűnnek a felezési pontnál, amikor a csapat tudatosan módszereket változtat, új megoldásokat keres, s a csapattagok szerepet is cserélhetnek. Ez a pont robbanáshoz hasonlítható, mert nagyon rövid idő alatt (egy találkozásról van szó) nagy változások történnek, s a csapat fontos lépéseket tesz célja felé. Ez az új munkakeret meghatározza a csapat munkáját a második szakaszban, amit az utolsó találkozás nagyon intenzív momentuma követ, amikor ugyanis a csapat végleges formába önti döntéseit, s befejezi küldetését.

A modell következményei a csoportot vezető menedzserek számára:

A menedzsernek nagyon jól fel kell készülnie az első találkozásra, mert annak döntő szerepe van a csoport tevékenységének első szakaszában. A modell alapján a csoporttól nem várhat el látványos eredményeket az első szakasz alatt, de azt igen, hogy megteremtse a felezőponti változásnak a feltételeit.

A felezőpontot úgy kell kezelnie, mint egy lehetőséget a csapat-környezet kommunikáció javítására, mert ekkor nyílik lehetőség arra, hogy a csapat összeforrottságára, jól informáltságára és környezetével szembeni nyitottságára alapozva, új keretet adjon munkájuknak, új alapokra helyezve a környezetükkel való kapcsolatukat is.

Fontos és érdekes perspektívája a csapatok viselkedésének a „szerep-elmélet”. A szerepet úgy határozhatjuk meg, mint azt a részt, amelyet az egyén eljátszik a csapat munkájában. A csapat sikerességének érdekében a menedzser négy faktor (introvertált/extrovertált, stabilitásra/nyugtalanságra való hajlam, intelligencia, dominálásra való vágy) nyomon követésével kell kiválassza csapatja tagjait, hogy lefedje a Belbin modell segítségével megkülönböztetett nyolc szerepet. A gyakorlat bizonyította, hogy mindenkinek van egy elsődleges szerepe és egy másodlagos szerepe, amelyet a tagok akkor hajlandóak eljátszani, ha

senki más a csapatból nem vállalja, vagy ha az ő elsődleges szerepét valaki jobban el tudja játszani. A

kutatások alapján a következő nyolc szerepről beszélhetünk:

Szerepek	Jellemvonások
elnök	stabilitás, dominancia, extrovertált
véleményformáló	nyugtalan, domináns, extrovertált
tervező	domináns, kimagasló IQ, introvertált
csapatmunkás	stabil, extrovertált, nem domináló típus
felfedező	stabil, domináns, extrovertált
végrehajtó	stabil személyiség, magas önkontroll
elemző	magas IQ, stabil, introvertált
befejező	nyugtalan, introvertált

Amint láttuk, napjaink menedzsereinek teamszervezetben kell teljesíteniük, s ez az új struktúra új tí-

pusú menedzsert is igényel. A következő táblázat érzeti a menedzser munkájának új dimenzióit:

Régi környezet	Új környezet
Az egyének parancsokat követtek.	Az egyének javaslatokat tesznek.
A csapat függött a menedzsertől.	A csapat nagymértékben befolyásolja a döntéseket.
A csoport csapatot alkotott, mert mindenki a menedzser utasításait követte.	A csoport csapatot alkot, mert a tagok megtanulnak, identitásukat megőrizve együtt dolgozni.
Az egyének saját gondolataikat és érzéseiket elfojtva dolgoztak együtt.	A csapattagok, felhasználva egyéni ötleteiket és érzelmeiket, együttműködnek.

Team-szervezetben vezetni csak úgy lehet, ha az együttműködést és egyéni cselekvésre való felhatalmazások különbségeit sikerült kiegyensúlyozni. Ehhez a régi felfogás – „alkalmazkodni kell” – elvetése szükséges, s egy olyan struktúra létrehozása, amely lehetővé teszi, hogy az egyének önállóan gondolkodjanak, s ugyanakkor szükség esetén szorosan együttműködjenek. A gondolatokat és érzéseket inkább felhasználva, s nem elnyomva, a menedzser és a csapat tagjai el kell, hogy sajátítsák a közvetlen kommunikálás „művészetét”. A direkt kommunikálás még nem fog a csapatból családot létrehozni, de megteremti azt az oldott légkört, ami a munka elvégzéséhez szükséges.

Az új csapatban létrejövő kapcsolatok egy háromszöget alkotnak: menedzser – csapat – egyén. Ez azt is jelenti, hogy végső soron a menedzser nem igazi csapattag, megkülönbözteti őt magasabb autoritása, s a környezet felé való közvetítő szerepe (border management). Minden csapattag egyszerre két kapcsolatban is részt vesz: egy a többi csapattaggal, s a másik a menedzserrel, mint vezetővel. Ha a menedzser nem veszi figyelembe a fent bemutatott háromszögnek egymás közti mindhárom kapcsolatát (me-

nedzser-csapattag, menedzser–egyén, csapattag–egyén) akkor könnyen konfliktushelyzet alakulhat ki.

Tanulmányunk kitűzött célja az, hogy a lehető legtöbb szempontot figyelembe véve bemutassa a csapat létezésének értelmét, kialakulását, fejlődését, s a szervezetekben betöltött szerepét, jelentőségét és következményeit a menedzserek, egyének, és nem utolsósorban a szervezetek számára.

Véleményünk szerint a hazai piac is egyre inkább megköveteli a cégektől a nagyfokú mobilitást, gyors reakcióképességet, kihívást jelentve, mind a menedzsereknek, mind az egyéneknek és a szervezeteknek.

Egy dinamikus piacon a csapatmunka a cégek számára nélkülözhetetlen.

Befejezésül egy pár javaslatot szeretnénk tenni a hazai menedzserek számára, hogy minél hatékonyabban tudják kihasználni a csapatokban rejlő lehetőségeket, s elkerüljék a buktatókat:

- meg kell érteniük a csapat dinamikáját: az autoritást és együttműködést egyensúlyban kell tartani. Napjainkban az egyének már nem értékelik a vakon való engedelmes-

kedést, nemcsak követni, de érteni is akarják az utasításokat,

- bátorítaniuk kell a csapattagokat, hogy nyugodtan kifejezhessék érzelmeiket, gondolataikat, s a felvetődő problémákat, hogy közvetlen kommunikáció útján megoldhassák,

- pozitív munkalétkört kell létrehozniuk, de nem szükséges, hogy a csapattagok családban érezzék magukat, azonban bízniuk kell egymás képességeiben, s tudásában,

- meg kell tanulniuk a határvonalakat kezelni (border management): ismertetniük kell a csapattal a cég stratégiáját, munkamódszereit, elvárásait, s ugyanakkor a csapaton belül biztosítaniuk kell a szerepek egyensúlyát, flexibilis és kommunikatív belső struktúra kialakítását. Középről kell vezetni: a csapat elé ki kell tűzni az elérendő célokat, s ugyanakkor meg kell védeni őket, vállalni kell a felelősséget tetteikért a felsőbb fokú vezetés előtt,

- a kapcsolatuk a csapattal mindig egy háromszöget fog alkotni (soha nem lesznek igazán tagjai a csapatnak), mert nemcsak az egész csapatnak, hanem minden egyénnek külön-külön is főnökeik, s ezért mindegyik egyént külön-külön is segíteniük kell, hogy így megtalálhassák azt a módot, ahogyan a legjobban kamatoztathatják a csapat számára tehetségüket és tudásukat,

Ha a menedzser képes teljesíteni ezeket a feltételeket, akkor hatékony csapat fog kinőni a keze alól, következésképpen:

- a tagok megértik csapatjuk működési filozófiáját és stratégiáját;

- megértik egymás szerepét és felelősségeit, s az új kihívások függvényében képesek lesznek azokat átalakítani;

- a csapatban a bizalom és igazságosság légréteg fog uralkodni;

- a közvetlen kommunikáció segítségével a tagok felméri egymás erősségeit és gyengeségeit;

- a tagok értékelik a menedzser szerepének komplexitását. Elvárják, hogy támogassa őket, de ugyanakkor megértik, hogy menedzserük felelősséggel tartozik a felsőbb vezetőség felé.

- az elégedettség érzése motiváló erővel hat majd a tagokra.

Napjainkban a csapatmunka realitás kell, hogy legyen minden szervezet számára, ugyanakkor nagy kihívás minden szinten. Legyünk optimisták, s gondoljunk arra, hogy: „*Senki sem tökéletes, de egy csapat lehet!*”

Toárniczky Andrea és Kun Éva Katalin

Irodalom:

1. *Dobák Miklós és munkatársai: Szervezeti formák és koordináció. Közgazdasági és jogi könyvkiadó, Budapest, 1992*

2. *Larry Hirschhorn: Managing in the New Team Environment. Addison-Wesley Publishing Company, 1991*

3. *Moorhead, Griffin: Organizational Behaviour, 1991*

4. *Dumaine, B.: The Trouble with Teams. Fortune, Sept. 1994*

5. *Jay, A.: Nobody's Perfect, but a Team can be', 1990*

6. *Katzenbach, J.R. and Smith, D.K.: The Discipline of Teams, 1993*

7. *Carde A. Townsley: Resolving Conflict in Work Teams. 1999*

8. *Cynthia Cantu: Virtual Teams, 1999*

Seigniorage és infláció

Az infláció mindig és mindenhol monetáris jelenség – írta Milton Friedman, a nagy pénzügyi közgazdász, aki 1976-ban nyerte el a Nobel-díjat. A pénz mennyiségi elmélete annak elismerésére készült bennünket, hogy a pénzmennyiség növekedése az inflációs ráta elsődleges meghatározója. Friedman kijelentése mégis empirikus és nem elméleti megállapítás. Állítása és elmélete használhatóságának megítéléséhez figyelni kell a pénzre és az árra vonatkozó tényadatokra. E szerint a pénzmennyiség átlagos növekedése és az infláció között szoros kapcsolat van. Azokban az évtizedekben, amikor a pénzmennyiség növekedése erőteljes, az infláció is magas, míg a pénzmennyiség kisebb mértékű növekedése alacsonyabb inflációhoz vezet.

Az állam háromféleképpen fedezi kiadásait:

- adók kivetésével, erre példa a személyi jövedelemadó vagy a cégek nyereségadója;

- kölcsön felvétele gazdasági szereplőktől;

- pénzkibocsátás útján.

A pénzkibocsátás útján származó bevételt seigniorage-nak nevezik. A kifejezés a francia seigneur szóból ered. A középkorban kizárólag a földesúrnak volt joga saját birtokain pénzt veretni. Ma ez a jog a központi bankot illeti meg és egyúttal a bevételeinek egyik forrása.

A bázispénz, vagyis a forgalomban lévő készpénz és a tartalékok (kötelező tartalékok, melyet a bankok a jegybanknál kötelesek letenni, illetve a bankok saját betétei a jegybanknál) együttesen pénzteremtésből származó jövedelmet – seigniorage-t – biztosítanak az állam számára azon az alapon, hogy a jegybank rendelkezik a készpénzteremtés monopóliumával. A seigniorage nem feltétlenül csak kamatjövedelem lehet. Lehet infláció nélkül is, de az inflációs ráta emelkedése nagymértékben befolyásolhatja nagyságát.

A kamatfizetésen alapuló seigniorage összege egyenesen arányos a bázispénz összegével és a jegybanknak

fizetett kamatlábbal, illetve fordítottan arányos a jegybank által a tartalékok után fizetett kamattal.

A seigniorage nagysága nincs alárendelve a versenynek, nem a profitráta törvényszerűségei szerint alakul. Nem fejezi ki a jegybank működésének eredményességét.

Ha nincs infláció, a seigniorage aránya a GDP-hez képest nem különösképpen nagy. A bázispénz összege a fejlett országokban rendszerint kevesebb, mint a GDP 10%-a.

A seigniorage inflációs adóhoz tartozó része sokkal érzékenyebben reagál az inflációs ráta változására, mint a GDP nominális nagysága.

Magas inflációs rátán a seigniorage a GDP magas százalékát éri el.

A seigniorage nagysága nő az infláció gyorsulásának következtében. Az azonban nem állítható, hogy annyszor nagyobb a realizált inflációs adó reálértéke, ahányszor gyorsabb az infláció. Ez azzal magyarázható, hogy az inflációs adó nemcsak az infláció mértékétől és a hozzá igazodó nominális kamatlábtól függ, hanem a bázispénz reálnagyságának alakulásától is. Nagyobb inflációs ráta magasabb nominális kamatlábat von maga után, ami költségesebbé teszi a készpénz tartását. A készpénzért nem jár kamattal, csak a bankbetétért, mindenek előtt a lekötött betétért. Ezért, a gyorsuló infláció és növekvő nominális kamatláb mellett, a készpénztartás nominális összege lassabban nő, a forgalom céljára tartott készpénz reálértéke pedig csökken.

Minél nagyobb az inflációs ráta, annál nagyobb a kamatláb, annál kevésbé nő a bázispénz nominális értéke és annál jobban csökken a bázispénz reálértéke. Ennek következtében az inflációs adó reálértéke egy ponton túl az emelkedő inflációs ráta ellenére esik, azaz az inflációs adó aránya a GDP-hez képest csökken.

Nemcsak a nominális kamatláb szorít a készpénzre való takarékosagra, hanem az infláció is. Ha el is tekintünk a nominális kamatlábtól, mint a készpénztartás

“opportunity cost”-jától, akkor is van infláció esetén a készpénztartásnak alternatívája: menekvés a természetes vagyontárgyakba. Ezeknek ára az inflációval együtt növekszik, miközben a készpénz veszít csereértékéből. Így a készpénztartási hajlandóság csökken. Infláció esetén a személyek áruba fektetnek készpénztartás helyett.

Ott, ahol az inflációs ráta nagyon magas, az infláció leszorítása átmenetileg kiválthatja a seigniorage reálértékének a növekedését.

Amikor az állam kiadásainak fedezése céljából pénzt nyomtat, növeli a pénzmennyiséget, ami azután inflációhoz vezet. A bevételek növelése érdekében történő pénznyomtatás olyan, mintha a kormányzat inflációs adót vetne ki.

Első megközelítésben talán nem nyilvánvaló, hogy adónak is tekinthetjük az inflációt. Ebben az esetben senki sem kap elismervényt arról, hogy leróta az adóját, az állam csak kinyomtatja a szükséges pénzt. Feltevődik a kérdés: ki fizeti meg az inflációs adót? A válasz egyszerű: a pénz birtokosai. Ahogy az árak emelkednek, a pénz reálértéke csökken pénztárcánkban. Amikor az állam saját céljaira új pénzt bocsát ki, akkor a gazdasági szereplőknél lévő pénz értéke csökken. Az infláció tehát a pénztartás adója. A pénz-kibocsátásból származó bevételek nagysága országonként különböző. A seigniorage általában az állam bevételeinek 3 százalékát teszi ki. Azokban az országokban, ahol nagyon magas az infláció, a seigniorage mindig az állam elsődleges bevételi forrása. Valójában a magas infláció elsődleges oka az igény, hogy a kiadások fedezéséhez pénzt bocsássanak ki.

Nagy Ágnes

Irodalom:

Erdős Tibor: *Infláció*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998

Vállalkozásfejlesztő központok bemutatása

A Mercurius Gazdaságfejlesztő Szervezet

Brassó – Sepsiszentgyörgy – Csíkszereda – Marosvásárhely

A Mercurius Gazdaságfejlesztő Szervezet nevet a sepsiszentgyörgyi Junior Business Club Egyesülettől vette át. Szervezetünk 1996-ban alakult. Olyan fiatal diplomások és egyetemisták hozták létre, akik úgy gondolták, hogy a diákszervezetekben felhalmozott tapasztalatokat érdemes hasznosítani egy fiatalok által szervezett gazdasági klub keretében, ahol a diákévek alatt kialakult elképzeléseiket a gyakorlatban kipróbálhatják és megvalósíthatják.

Ennek a lelkes csapatnak az első tevékenysége az 1996-os Karrierbörze, amely az első székelyföldi diplomás állásbörze volt. Sikere is újszerűségében rejlett. Az 1997-es Karrierbörze alkalmával már a magyarországi támogatóink köre is bővülni kezdett és az Új Kézfogás Közalapítvány mellé támogatóként felsorakozott az MKM, HTMF, és az Illyés Közalapítvány.

A karrierbörze megrendezésével az volt a célunk, hogy egyrészt megfelelő álláshoz segítsük a végzős

diákokat, szakmai kapcsolatot alakítsunk ki az egyetemisták és cégek között, valamint jó munkatársat keressünk a vállalatvezetők számára. Tevékenységünket mérsékelt siker koronázta. Szélmalomharcot vívtunk, mert a piacon óriási számú munkát kereső áll szembe korlátozott számú munkahellyel. Ugyanakkor a helyzet paradoxona az, hogy komoly hiány van néhány szakemberből és ezeket a kérdéseket nem sikerült kezelni 3-4 év alatt sem. Ma már ott tartunk, hogy egyszerre van jelen az életünkben a felesleg és a hiány.

A fejlődésünk két irányban folytatódott. Egyrészt mélyült a tevékenységünk a Karrierbörze programban, másrészt tevékenységünk szerteágazóbbá vált. Fejlesztések a Karrier program területén: 1996 a kezdet, 1997 a regionális jelleg erősödése, 1998 a vásárjelleg növelése, a folyamatos ügyelet indítása, 1999 az Internetes közvetítés bevezetése, 2000 a fórumok szervezése, állásvadász tanfolyamok szervezése, 2001 a tevékenység bővítése.

A tevékenységünk kiegészítő programjai 1997-től vállalkozásfejlesztési tanácsadás, 1999-től befektetés-vonzási program, 2000-től a gazdaságfejlesztés és az oktatási, kutatási munkák összehangolására irányuló munka.

Mit nyújtunk ma?

A Karrier Pont Hálózat eszköztára: a Karrierbörze Fórum, a Karrierbörze honlap, a Karrierbörze Kiadvány, adatnyilvántartási ügyelet, karriertervezési szolgálat, állásvadász tanfolyamok.

A vállalkozásfejlesztési program elemei: tájékoztató szolgálat működtetése, szakmai tanácsadás közvetítése és végzése, Mercurius Klubtalálkozó, cégszótár fejlesztése és folyamatos újítása (1300 vállalkozásról).

Más tevékenységről: tájékoztató szolgálatunk az induló vállalkozások számára útbaigazítást ad cégalapítási lehetőségekről, és az ezt lehetővé tevő intézményrendszerrel, ha a vállalkozó még nem döntötte el a társasági formát, akkor a leendő ágazattól függően megoldásokat javasolunk. A szolgálat más cégfejlesztési, pályázási, személyzeti, marketing és technológiai tájékoztatást is nyújt, vagy segít a szakértő megtalálásában. Szakmai tanácsadást nyújtunk személyzeti, valamint cégfejlesztési kérdésekben, vagy társtulajdonos-szerzésben és tőkebővítésben. Ezen kí-

vül, jogi, könyvelési, védjegyvédelmi, adózási, értékbecslési, könyvvizsgálói tanácsadást közvetítünk. A Mercurius Klubtalálkozó alkalmával kéthetente fiatal vállalkozók, vezetők és értelmiségiek találkoznak és a város, a régió, az ország gazdaságfejlesztési lehetőségeit vitatják.

A befektetés-vonzási programban célunk, hogy feltérképezzük a térség befektetési projektjeit, ezeket kiadványokban és az Interneten népszerűsítsük. Tevékenységünk között szerepel, hogy a helyi kereskedelmi vásárok alkalmával befektetési partnerkereső fórumokat szervezzünk.

A kutatási-fejlesztési programunk átfogja a fent említett tevékenységeket, és egyrészt azt vizsgáljuk, hogy miként oldható meg a gazdasági élet szereplőinek humán erőforrás-ellátása, másrészt ennek keretében, azokat a gazdasági folyamatokat vizsgáljuk, amelyek várhatóan nagyhatású változásokat fognak előidézni Délkelet-Erdélyben. Ennek a programnak keretében készült el Sepsiszentgyörgy Gazdaságának Stratégiai Fejlesztése című tanulmány, amelyet a sepsiszentgyörgyi városháza kiadott megvitatásra. Várhatóan más kistérségekre is készítünk hasonló elemzéseket.

Most a 2001. évi fejlesztésünk eredményeként Brassóban, Sepsiszentgyörgyön, Csíkszeredában és Marosvásárhelyen működtetünk ügyfélfogadási szolgálatot. Ezekben az irodákban 2001 első félévében a karriertanácsadást fogjuk ellátni, a sepsiszentgyörgyi irodánkban pedig a többi szolgáltatást is. Májustól a területi irodákban is beindítjuk a teljes tevékenységpalettát.

Sikerként könyvelhetjük el, hogy pályázatunk első helyen nyert támogatást a humán erőforrás területen a Karrier Központok létrehozására a Phare Regionális Alapjától és azt, hogy az Apáczai Közalapítvány másodszor is támogatásra méltónak ítélte programunkat.

Továbbra is törekszünk arra, hogy tevékenységünkkel magas színvonalú, jó megoldásokat kínáljunk a hozzánk fordulóknak számára. Várjuk Önt, kedves olvasó!

Elérhetőségünk: Dénes Judit, titkár, Tel/fax: 067-311-006.

Dénes Judit

Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban (folyamatos ismertetés)

VIII. rész

A Hivatalos Közlöny I. részének 544/2000. – 55/2001. számaiban megjelent gazdasági, pénzügyi újdonságok a következő témakörökre oszthatóak:

1. adózás, adóbevallás;
2. állóeszközök amortizációja, felértékelése;
3. munkabérszerződések, munkabérre befizetendő összegek;
4. vám, áfa, luxusadó, pénzmosás;
5. privatizáció, kedvezmények kis- és középvállalatok részére, mezőgazdasági pénzkiegyenlítések;
6. pénzügyi auditálás;
7. nyugdíjak;
8. könyvviteli normák, hitelszövetkezetek működése;
9. számítástechnika.

1.1. Az 1.372/18.10.2000-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (549/2000. sz. H.K.) tartalmazza a 73/1999-es sz. kormányrendelet által előírt, a személyi jövedelemadó bevallásában használandó típusnyomtatványokat és ezekhez kapcsolódó utasításokat.

1.2. A 222/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (606/2000. sz. H.K.) megváltoztatja a 11/1996-es sz. kormányrendelet (23/1996 sz. H.K.) már megváltoztatott és bővített 82-es sz. cikkelyét. A jelenlegi változat szerint megalapozott kérés esetén a román kormány, a pénzügyminisztérium, a Munkaügyi Minisztérium, valamint más központi és helyi hatóságok jóváhagyhatják adók, különleges rendeltetésű pénzügyi alapok, késedelmi díjak: elhalasztását, részletleosztását, valamint az adófizetés alól való felmentést és az adó és más kötelezettségek csökkentését. Kivételt képez a szociális-biztosítási alap (CAS), meg a pótnyugdíj.

1.3. A 1.165/2000-es sz. kormányrendelet (630/2000-es sz. H.K.) jóváhagyja az adók, különleges pénzügyi alapok, késedelmi díjak fizetésének megkönnyítésére vonatkozó eljárásokat és a különböző helyi és központi szervek hatáskörét a kedvezmények, halasztások nyújtásában.

1.4. A 235/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (614/2000-es sz. H.K.) kibővíti a 73/1999-es

sz. kormányrendelet 32-es cikkelyét, amely előírja, hogy a lakások bérbe adásából származó jövedelmek 50%-a nem adózandó és nem kell hozzáadni a többi jövedelmekhez a személyi jövedelem adózása során (impozit final). Ez a változás 2001.01.01-től alkalmazandó.

1.5. A 1.431/2000-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (650/2000. sz. H.K.) tartalmazza és jóváhagyja a 82/1998-as sz. kormányrendelet által előírt adóbejelentésekre vonatkozó új típusnyomtatványokat.

1.6. A 246/2000. sz. sürgősségi kormányrendelet (635/2000 sz. H.K.) 1. cikkelye 2. bekezdésének f.1. pontja kibővíti a 70/1994-es számú, profitadóra vonatkozó kormányrendeletet, amely szerint egyházak esetén az ingatlanbérleésből származó jövedelmek nem adózandók, ha saját működésükre, épületeik javítására, oktatásra, vagy saját tevékenységeikre használják fel ezeket. A 76/2000-es törvény 8-as cikkelyének 4-es bekezdése ezzel az időponttal érvényét veszti.

1.7. Az 1.572/2000. sz. pénzügyminisztériumi rendelet (685/2000. sz. H.K.) új tevékenységekkel bővíti az 1.192/1999 pénzügyminisztériumi rendeletet (549/1999 -es sz. H.K.): szobák, lakások, földterületek turisztikai célra való bérbeadása, turisztikai közvetítés (újabb tevékenységek). Ezeknek a tevékenységeknek adóját az előző évre vonatkozó évi forgalom alapján határozzák meg. A rendelet 2001.01.01-től lépett hatályba.

1.8. Az 1.379/2000. sz. kormányhatározat (711/2000. sz. H.K.) előírja a 2001. első félévében használandó adózási rácsokat és személyenként havi 1.099.000 lejre növeli a nem adózandó alapösszeget (a 2000 II. félévében érvényes 926.000 lej helyett).

3.1. A 1.166/2000-es sz. kormányhatározat (615/2000 sz. H.K.) előírja, hogy 2000.12.01-től a havi bruttó minimálbér 170,67 óra munkaidőre: 1.000.000 lej.

3.2. A 219/2000-es sz. törvény (617/2000. sz. H.K.) előírása szerint a felsőoktatásban részt vevő egyetemisták szociális ösztöndíjakban is részesülhetnek. Ez az alap szponzori támogatás, saját jövedelmekből, adományokból valamint egyéb törvé-

nyes forrásokból származhat.

3.3. A 245/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (640/2000 sz. H.K.) meghatározza a köztisztviselők bérezési rendszerét.

3.4. A 250/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (660/2000 sz. H.K.) 2000.12.01-től megváltoztatja a köztisztviselők alapfizetését (amely a 24/2000. sürgősségi kormányrendelet I. II. IV. és V. mellékletében jelent meg (138/2000. sz. H.K.)).

A 282/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (687/2000-es sz. H.K.) megváltoztatja és kibővíti a 24/2000. sz. sürgősségi kormányrendelet 10-es sz. cikkelyét, így a művészeti ágakban dolgozók kivételt képeznek, és eredményeik szerint nagyobb béremelést is kaphatnak 2000.12.01-től.

3.5. A 25/2001. sz. Munkaügyi minisztérium rendelet szerint (52/2001. sz.H.K.) az ebédjegyek napi értéke 2001.03.01-től 34.000 lej.

4.1 a 181/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (551/2000. sz. H.K.) alkoholkereskedelem esetén az állami monopólium alkalmazását szabja meg 2000.12.01-től.

4.2. Az 1.190/2000-es sz. kormányhatározat (621/2000-ES SZ. H.K.) jóváhagyja az alkoholra, mint állami monopóliumra alkalmazandó módszertani normákat és típusnyomtatványokat.

4.3. A 2.640/2000.11.01-es sz. pénzügyminisztériumi-vámügyi vezérigazgatóság rendelete (569/2000 sz. H.K.) tartalmazza a vámbevallás gyorsított elvégzésének módszertani normáit az egyszerűsített informatikai programok alkalmazásával. A 35/2001-es sz. vámhivatali határozat változtatása szerint az ellenőrzés felelőssége a vámügynőköket illeti (azokat, akik a nyomtatványokat kitöltötték és aláírták) (43/2001-es sz. H.K.).

4.4. A 237/2000. sz. sürgősségi kormányrendelet (614/2000. sz. H.K.) megváltoztatja a 21/1999-es sz., a pénzmosás megelőzésére és büntetésére vonatkozó törvényt.

4.5. Az 252/2000 sürgősségi kormányrendelet (641/2000. sz. H.K.) megváltoztatja a 27/2000-es sz., az alkoholra számítandó luxusadó és az alkohol forgalmazásában használandó nyomtatványok modelljeit tartalmazó kormányrendeletet.

5.1. A 233/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (614/2000. sz. H.K.) szerint a mezőgazdasági termelők mezőgazdasági gépek és öntözőberendezések vásárlásában pénzügyi támogatásban ré-

szesülnek, a támogatásokat mezőgazdasági termékekkel fogják majd kifizetni.

5.2. A 1.088/2000-es sz. kormányhatározat (619/2000. sz. H.K.) jóváhagyja a nagykiterjedésű tüzesetek elkerülésére alkalmazandó szabályzatot.

5.3. A 2.729/2000. mezőgazdasági és élelmiszeripari minisztériumi- és a 1.622/2000 pénzügyminisztériumi rendelet tartalmazza a 211/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (594/2000-es sz. H.K.) módszertani normáit az őszi mezőgazdasági munkálatok elvégzése során fogyasztott gázolaj árát fedező értékjegyek használatát illetően.

5.4. A 297/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (707/2000. sz. H.K.) kibővíti a 133/1999-es sz. törvényt a kis- és közép- vállalatok fejlesztését célzó kedvezményeket illetően (gépek importja vámmentes, a beruházott érték után nem kell profitadót fizetni, ha az alkalmazottak száma 10%-kal nő az előző évhez képest, a vállalat 20%-os profitadó-kedvezményben részesül, egyszerűsített adózási rendszer az előző év forgalma alapján). A módszertani normák 30 napon belül fognak megjelenni (30. 01. 2001).

6. 1. Az 1.658/2000-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (684/2000 sz. H.K.) a 2000-es évre vonatkozóan jóváhagyja a közintézmények pénzügyi és könyvelési zárását szabályozó módszertani normákat. Az előző év végéig fel nem használt, saját jövedelmekből származó összegeket 2001.02.28-ig kell majd elkölteni a 96/2001-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet szerint (54/2001-es sz. H. K.).

6. 2. A 00/39/2000-es sz. könyvszakértői testületi határozat (38/2001-es sz. H.K.) megváltoztatja és kibővíti a testület szervezési és működési szabályzatának a tevékenységhez szükséges évi látamozást tárgyaló részeit.

7.1. A 1.065/2000-es számmal megjelent a kormányrendelet (576/2000. sz. H.K.) jóváhagyja az országos nyugdíj- és biztosítási pénztár működési szabályzatát.

7.2. A 230/2000-es sz. sürgősségi kormányrendelet (624/2000-es sz. H.K.) szabályozza az általános nyugdíjalapok létesítésének, szervezésének és működésének törvényes kereteit.

7.3. Az 1.275/2000-es sz. kormányhatározat (690/2000. sz. H. K.) tartalmazza a 114/1996-os sz. lakástörvény alkalmazására vonatkozó módszertani

normákat.

8.1. Az 1.169/2000. sz. kormányhatározat (628/2000. sz. H.K.) kibővíti a 252/1996-es sz. kormányrendeletet: a valutában befizetett alaptőke árfolyamkülönbségének könyvelési normáit 2000. 12.15-től a valutában befizetett, alaptőke-növelésre kibocsátott részvények esetén is kell alkalmazni.

8.2. A 272/2000. sz. kormányrendelet (676/2000 sz. H.K.), megváltoztatja és kibővíti a hitelszövetkezetekre vonatkozó 97/2000 sz. sürgősségi kormányrendeletet.

9.1. Az 5/2000.10.30. (559/2000-es sz. H.K.) Román Szabadalmi Tanács kötelezi azokat a fizikai és jogi személyeket, akik számítógépes programokat készítenek, terjesztenek, eladnak vagy bérbe adnak, magukat egy megadott nyilvántartásba 30 napon belül bejegyezzék a 124/2000-es sz. kormányrendelet megjelenése után vagy a tevékenységük megkezdése után. A számítógép-programok bérlői licenccéddéllyel kell, hogy rendelkezzenek minden felhasználó egység esetében. A bejelentkezés nyomtatványai a Normák mellékleteiben található.

Pásztor Csaba

Köszöntjük a 70 éves Vita Lászlót

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság köszönti társaságunk alapító tagját, Vita László okleveles közgazdászt, a második világháború utáni romániai magyar közgazdász társadalom ismert, elismert tagját.

Vita László a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Jog- és Közgazdaságtudományi Karán, 1954-ben szerzett közgazdász oklevelet. Egész életét a közgazdaság tudományok elmélyült tanulmányozására, a fiatal közgazdász nemzedék képzésére, nevelésére szentelte. 1996-ig, nyugalomba vonulásáig a közgazdaságtan oktatójaként működött Kolozsvár különböző felsőoktatási intézményeiben - a Bolyai, a Műszaki Egyetem, majd Babes-Bolyai Tudományegyetem - tanársegéd, lektor, majd docensként.

1977-ben megszerezte a bukaresti Közgazdasági Akadémián a közgazdaságtudományok doktora címet.

Dr. Vita László négy évtizedes oktató, nevelő és tudományos kutató tevékenysége megcáfolhatatlan bizonyítéka annak, hogy az anyanyelven történő képzés nemhogy csökkentené, ellenkezőleg növeli, minden területen, a diplomás szakemberek versenyképességét. Dr. Vita László négy évtizeden át mindvégig magyar és román nyelven párhuzamosan oktatta, több felsőoktatású intézményben a hallgatókat, irányította diplomadolgozataikat, bábáskodott a közgazdaságtan oktató középiskolai tanárok I. és II. didaktikai fokozatú tudományos módszertani

dolgozataik elkészítésénél.

Számos román és magyar nyelven megjelent egyetemi jegyzet szerzője és társszerzője.

Mindvégig széles körű tudományos tevékenységet fejtett ki. Tanulmányai, megjelentek nyomtatásban számos könyvben, tanulmánykötetben és szakfolyóiratban, főleg román nyelven, de magyar nyelven is. Legfőbb kutatási tevékenységében a hatékonyság szerteágazó tárgykörét célozta meg, abból a tárgykörből írta doktori disszertációját – A helyi ipar hatékonysága a Románia Szocialista Köztársaságban – is. Disszertációjában és más írásaiban elsők között fogalmazta meg, hogy a hatékonysági vizsgálatoknál, a gazdasági szempontok mellett, megkülönböztetett figyelmet kell szentelni a társadalmi vetületekre is, a szociális, ökológiai vetületekre is, az utóbbiak ugyanis számottevően befolyásolhatják a döntés minőségét. Másik kutatási területe a kis- és középnagyságú vállalatok problematikája volt, azok szerepével és helyével foglalkozott, abban az időben, amikor a hivatalos körökben úgy szólva kizárólagosan a nagy üzemek, a mamutvállalatok felsőbbrendűsége mellett szónokolt mindenki, s amelynek a hazai társadalom nyögi ma is a következményeit.

Ezúton is jó egészséget és hosszú életet kívánunk Dr. Vita Lászlónak s szeretnénk, ha írásait és hangját gyakrabban hallhatnánk napjainkban is.

Dr. Kerekes Jenő

R E N D E Z V É N Y E K

Felpezsdült a romániai ifjú közgazdász társadalom

A *Befektetés-elemzés és kockázatkezelés* invokációval fémjelzett, március 2–3-án Kolozsváron megrendezett ifjúsági közgazdász-konferenciának talán az a legnagyobb érdeme, és annak köszönheti óriási sikerét, hogy a rangos előadók és meghívottak mellett, eredményesen sikerült megmozgatnia, egybegyűjtenie a romániai magyar ifjú közgazdászok társadalmát. Az RMKT Ifjúsági Frakciója (RIF) által szervezett szimpózium elsődlegesen azonban a szakmai nevelés célját szolgálta: a többségben részt vevő közgazdaságtudományi-karon tanuló egyetemi hallgatók tudásbeli gyarapítására, illetve a szakma új területeinek tanulmányozására nyújtott kivételes lehetőséget, ugyanakkor a már végzett, gyakorló közgazdászok továbbképzésére is alkalmat adott.

Az RMKT-ban mint korosztályokat megmozgató szervezetben rejlt potenciált kiaknázva a négy fiatal szervezőnek – Telegdi Csetri Kinga Noémi, Deák Emese, Milotai Anikó, Sükösd Attila – bevált az elképzelése. A Bethlen Kata Diakóniai Központban szervezett előadásra előzetesen háromszáz jelentkező nyújtotta be részvételi szándékát. Emellett olyan neves személyiségeket, a pénzügyi szakma kiváló képviselőit sikerült előadónak elhozniuk, akik már csak rangjuk tekintetében is biztos sikert jelentettek. Ez gyakorlatilag azt eredményezte, hogy az előadásokat kivétel nélkül óriási érdeklődés kísérte.

A maratoni előadásorozat megnyitóbeszédében Somai József, a RMKT elnöke, többségükben fiatal résztvevőknek, a századelőn tevékenykedő jeles erdélyi közgazdászok munkásságáról, illetve a magyar közgazdász társadalomban betöltött fontos szerepéről beszélt. Hangsúlyozta, hogy a nagy elődök munkásságának megismerését az elismert, ma is élő és munkálkodó történészeknek köszönhetjük – Imreh István, Csetri Elek, Egyed Ákos –, akik gazdaságtörténeti műveikben megírták a XIX század erdélyi magyar közgazdász társadalmat alakítók érdemeit. A hatalmas érdeklődésre reagálva az RMKT elnöke kijelentette: „van múltunk, jelenünk, és ennyi ifjú közgazdász között, van reménykeltő jövőbelátásunk is”.

Elsőként dr. Búza János, a magyarországi Gazdaság- és Társadalomtörténeti Kutatócsoport vezetője tartotta meg érdekes előadását, amely a középkori

Európában használatos pénznemekről, pénz- és gazdasági rendszerekről szólt. *Az aranyforint és az amszterdami bank* témát választva, a professzor kitért a korabeli pénzverési metódusokra, a nemesfémérmék (arany-, ezüstpénzek) használatára, a kereskedelem különböző fejlődési szakaszaiban történő alakulására.

Horváth Krisztina, a Raiffeisen Bank budapesti fiókjának vezérigazgató-helyettese *A kockázat alapú árazás a vállalati hitelezésben* című előadásában a kereskedelmi bankok által felvállalt befektetések kockázatáról beszélt. Mint kifejtette, a bankoknak számos rizikófaktorral, hitelkockázattal kell számolniuk, amikor hiteleket nyújtanak ügyfeleiknek, mivel megvan az esélye, hogy az adós nem – vagy nem az eredeti szerződés feltételei szerint – fizeti vissza a kölcsönt. A kolozsvári közgazdaságtudományi karon végzett budapesti bankszakember ismertette a hitelezési veszteségek ellenőrzés alatt tartásának eszközeit, a kockázati felárat, a nem-telejesítési rátát, a hitel futamidejének hatását, az ügyfél hitelképességét, a kockázat és haszon összefüggéseit, és más számos gyakorlati problémát.

A zsűfólasig telt Bethlen Kata Diakóniai Központ dísztermében élénk érdeklődés követte Bokros Lajos, volt magyar pénzügyminiszter, a világbank Pénzügyi Tanácsadó Irodája jelenlegi igazgatójának előadását. A Világbanki elöljáró a közép-kelet-európai térség pénzügyi szektorának elmúlt évtizedben megvalósult fejlődését értékelte, öt fejlettségi kategóriába sorolva az Európai Unió csatlakozásra törekvő szomszédos, tíz stratégiai jelentőségű országot. Bokros szerint Magyarországot a leghatékonyabb gazdasági és pénzügyi átszervezés eredményeként minden valószínűséggel elsőként szólítják majd fel az EU-s csatlakozásra. Románia helyzetéről nem nyilatkozott ilyen derűlátóan, azt közölte csupán, hogy Oroszország és Ukrajna krónikus és permanens válsághelyzete rosszabb a romániai állapotnál. Hangsúlyozta, a változáshoz, a makrogazdasági stabilizáción túl, a privatizáció, a vállalati szektor átalakítása, a kis- és középvállalatok fejlesztése, a gazdasági liberalizáció, a külföldi tőke beáramlását támogató gazdasági és jogi környezet, a korrupció elleni harc, az oktatás és az egészségügy átszervezése, illetve a szegénység elleni küzdelem komplex programjának alkalmazása szükséges.

Neményi József, a Román Versenytanács államtitkára a versenypolitika céljairól értekezett. Kifejtette, a piacon azoknak a szereplőknek kell nyerniük, akik a legjobb alternatívát nyújtják. Az előljáró az érvényben levő román versenytörvény adta piacsabályozási lehetőségekről, az államnak az árszabályozásra vonatkozó hatásköréről, illetve a monopolhelyzetben levő nagy energiaszolgáltatók által élvezett politikai diszkriminációról tartott felvilágosítást.

Az esemény második napján elhangzott előadásokat a konferencia tematikájához való szoros kapcsolódás jellemezte.

Horváth Zsolt, a Budapesti Értéktőzsde (BÉT) ügyvezető igazgató-helyettese *Kockázatkezelés- lehetőségek a Budapesti Értéktőzsdén* című előadásában a BÉT működését ismertette. A magyarországi tőzsde fejlődésén keresztül kitért a nemzetközi tőzsdevilágban zajló folyamatokra – hogy ezek a változások hogyan érintik a régióban működő tőzsdéket –, illetve a tőzsdén létező kockázatkezelési lehetőségek fennállására.

Dr. Odry Ágota, a magyarországi Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének (PSZÁF) ügyvezető igazgatója a pénzügyi, banki, nyugdíj és biztosítási

pénztárak felügyeletéről tartott jól dokumentált, rendkívül érdekes előadást. Előadásában kitért a Kereskedési Könyv és a Banki könyv szerepére, a banki kockázattal kapcsolatos tőkekövetelményekre, illetve a „Var” veszteség szabályozási szerepére.

Szabó Géza, a Román Nemzeti Bank (BNR) nagyváradi kirendeltségének osztályvezetője, a Giro Rt. Igazgatója a Romániában olyannyira ismeretes bankpánikról, a csődök bekövetkeztének okairól tájékoztatta a résztvevőket. Elmondta, a Dacia Felix Bank, a Credit Bank, a Columna Bank, a Bancorex, az Albina Bank és a tavalyi tömeghisztériát kiváltó népbankok csődbejutását kizárólagosan a rossz vezetés, az önérdékű és politikai nyomásra történő fedezet nélküli hitelek kiadása okozta.

A konferencia sikerességéhez nagymértékben hozzájárultak az előadásokat követő szabadbeszélgetések, amikor az érdeklődők szakmai kérdéseket tehettek fel az előadóknak. A kapcsolatépítésre a péntek esti állófogadáson nyílt alkalom, ahol a résztvevők megbeszélhették az aktuális gazdasági kérdéseket. A célszerűen és zavartalanul lezajló konferencia a szombat este megszervezett közzgazdász álarcosbállal zárult.

Incze Ferenc

H Í R E K

Felhívjuk olvasóink és a lapban közölni szándékozók figyelmét, hogy, az RMKT támogatásával a Közgazdász Fórumban megjelent évi legjobb írás szerzőjét három millió lejes díjban részesül. (A versenyben a 35 éven aluli szerzők vesznek részt. A szerkesztő bizottság figyelembe veszi az elbírálásnál az olvasók visszajelzéseit is.)

© A Romániai Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Frakciója (RIF), 2001. május 18–20. között konferenciát szervez Kolozsváron „**Elektronikus kereskedelem**” témában. Érintett kérdések: marketing az Interneten, piackutatás az interneten, reklám az Interneten, Web design, Web oldal auditálása, kockázat az Interneten (a vevő és eladó szempontjából), fizetési lehetőségek az Interneten, jog az Interneten, elektronikus kereskedelem. Jelentkezni lehet április 2.-től az RMKT székhelyén: Pietroasa 12., Kolozsvár, telefonon: 064-431488, illetve e-mail-en: rmkt@mail.dntcj.ro.

© III. Civil Fórum 2001

Az erdélyi magyar társadalom számára létkérdés az önépítkezés. Az önazonossága megőrzését és fejlődését önszerveződése segítségével valósíthatja meg. A civil társadalomnak ebben a folyamatban meghatározó szerepe van. Erre való tekintettel, az Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért Alapítvány minden évben megszervezi az **erdélyi magyar társadalmi szervezetek Fórumát**, a-

melyet 2001. május 4–5-én ismét Kolozsváron, a Bethlen Kata Diakóniai Központban fogjuk megtartani. Ez alkalommal rendezvényünknek **III. Civil Fórum 2001 – A tudás, mint társadalmi erőforrás** címet választottuk.

A konferencia munkálatai plenáris előadások és tematikus szekcióülések keretében zajlanak. A plenáris ülés most már csak félnapos lesz, és az egész civil szférára vonatkozó, általános kérdéseket felvető előadások hangzanak majd el a rendezvény címének szellemében.

A szekcióülések fő célkitűzése, hogy a részt vevő szervezetek, működési területüknek megfelelően csoportosulva, az őket érintő időszerű problémákat vitatva közös megoldásokat keressenek. A kerekasztal megbeszélésekre a következő nyolc szekcióban, illetve tematikában kerül majd sor:

Gazdasági Szekció: Tudásgazdálkodás. A tudás, mint gazdasági erőforrás.

Szervező: Romániai Magyar Közgazdász Társaság, Piskolti Éva.

Meghívott előadóink: Kahulits Andrea, Budapest;

Lantos Tamás, Pécs; Somai József, Kolozsvár; Kese Nemes Áron, Sepsiszentgyörgy; Csomós Attila, Marosvásárhely; Farkas Attila, Debrecen; Bodó Barna, Temesvár; Hajdó Csaba, Kolozsvár.

Ifjúsági Szekció: Az önkéntességtől a szakmaiság felé

Szervező: Országos Magyar Diákszövetség, Hajdó Khell Noémi

Környezetvédelem Szekció: A közvélemény és a köztudat szerepe az erdélyi környezetvédelemben

Szervező: Kolozsvári Magyar Diákszövetség (Kövirág Szakosztály), Páll Zoltán

Műemlékvédelem Szekció: Épített Kulturális Örökség. Történelmi városok

Szervező: Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság, Balogh Ferenc

Művelődési Szekció: Civil szervezetek a tanuló társadalomban

Szervező: Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, Dáné Tibor Kálmán

Oktatási Szekció: Oktatási intézmények/szervezetek tapasztalatcseréje és együttműködése a tudás alapú társadalom építésében.

Szervező: RMDSZ Oktatási Főosztály, Fischer Fülöp Ildikó

Szociális Szekció

Szervező: AGAPE Életvédő Alapítvány, dr. Kónya Ágnes és Antal Attila

Tudományos Szekció: A tudomány a fejlődés szolgálatában

Szervező: Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság, dr. Köllő Gábor

A rendezvényre szeretettel várunk minden érdeklődőt.

© Gazdasági – pénzügyi oktató programot és „**Forrásteremtés 2001**” címmel vállalkozói fórumot tartott december 15–16-án a Bethlen Kata Diakónia Központban, az Illyés Közalapítvány támogatásával, a „Rajka Péter” Vállalkozók Egyesülete.

December 15-én könyvelési-ügyviteli programokat mutatott be Hám Péter informatikus, összehasonlítva ezek előnyeit és hátrányait. Kiválasztásukban a vállalat mérete és komplexitása játszik szerepet. Az üzleti terv készítésében érdekeltek, akik számára ez a bankhitel és a pályázatok alapja, komoly dokumentációval, ismeretekkel gazdagodhattak Jaskó György közgazdász előadása során.

December 16-án Pál Tibor, az Európa Akadémia titkára *Arccal Európa* felé című előadása során kifejtette: „a regionális együttműködések képezik az EU-csatlakozások előszobáját”. Ezen együttműködések terén fontos szerep jut az önkormányzatok, a civil szféra és a vállalkozók rétegének összefogására. Kerekes Gábor, a Román Fejlesztési Ügynökség alelnöke a hazai Észak-nyugati

regió vállalkozásfejlesztési lehetőségeiről beszélt, melyben meghatározó szerep jut a vállalkozás-fejlesztési szövetségnek és a vállalkozóknak. Somai László a kereskedelmi szerződés-kötéshez szükséges információkról beszélt valamint az ilyenkor elkövetett hibákra vonta fel a figyelmet.

A tanácskozást és fórumot a „Rajka Péter” Vállalkozók Egyesületének közgyűlése követte, ahol elhangzott, hogy a non-profit szervezet 1999-ben 16, míg 2000-ben 24 eseményt szervezett a vállalkozók számára.

© A Romániai Magyar Közgazdász Társaság kolozsvári szervezete 2001. február 27-én előadást szervezett „**A személyi jövedelemadó alkalmazásakor a munkáltatókra háruló feladatokról**” témában. Vincze György okl. közgazdász a hazai cégek, illetve alkalmazottak a fizetésadóval kapcsolatos kötelezettségeiről beszélt. Az előadást rövid beszélgetés követte.

© A Romániai Magyar Közgazdász Társaság országos vezetősége 2001. február 23-án **elnökségi gyűlést** tartott Csíkszeredában, amelynek tárgya: az ez évi vándorgyűlések feltételrendszerei, a szekciók megalakulásának kérdése, a teljesítményt tükröző pontozás követése, a megyei szervezetek anyagi hozzájárulása a társaság működéséhez.

© Felsőoktatási felvételi tájékoztató a 2001–2002-es tanévré

A 2001–2002-es tanévben a következő egyetemeken indul magyar nyelvű közgazdasági oktatás:

Kolozsvár

Babes–Bolyai Tudományegyetem (Universitatea Babeş-Bolyai)

Közgazdaságtudományi Kar (Facultatea de ^atiinþe Economice)

B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 128

Tel: 064-402565, 405300/211

Szak megnevezése: Marketing

Helyek száma: 25 támogatott, 25 fizetéses

Szak megnevezése: Pénzügy-biztosítás

Helyek száma: 25 támogatott, 5 fizetéses

Szak megnevezése: Gazdasági informatika

Helyek száma: 25 támogatott, 20 fizetéses

Felvételi: írásbeli felvételi nincs, bejutás az érettségi átlag (60%) + középiskolai átlag (40%) alapján történik.

Oktatási forma: 4 éves nappali

Sepsiszentgyörgy

Üzletkötő Kar (Facultatea de Business)

Cégmenedzsment Főiskola (Colegiul de managementul firmei)

Str. Ciucului nr. 2

Tel: 067-352805

Szak megnevezése: Cégmenedzsment
 Helyek száma: 30 támogatott, 25 fizetéses
 Felvételi: Algebra és matematikai analízis (60%) +
 érettségi átlag (40%)
 Oktatási forma: 3 éves nappali

Nagyvárad

Partiumi Keresztény Egyetem
 Str. M. I. Antonescu nr. 27
 Tel: 059-137001

Szak megnevezése: Közgazdaságtan – Intézmény-
 menedzsment

Helyek száma: 20 támogatott, 5 fizetéses
 Oktatási forma: 4 éves nappali

Szak megnevezése: Kereskedelmi és turisztikai egy-
 ségek menedzselése

Helyek száma: 20 támogatott, 5 fizetéses
 Oktatási forma: 3 éves nappali

Felvételi: Közgazdaságtan + matematika (algebra és
 analízis) + érettségi átlag (33%)

© PhD képzés a Budapesti Közgazdaságtudo- mányi és Államgazatási Egyetemen

Gazdálkodástani PhD

A program keretében a 2000/2001 tanévben az aláb-
 bi specializációkat hirdetik meg:

1. Üzleti közgazdaságtan és vállalatgazdaságtan
2. Szervezet és vezetés
3. Viselkedési és döntési tudományok
4. Vállalati pénzügyek
5. Számvitel
6. Marketing
7. A vállalati alapfolyamatok menedzsmentje
8. Környezetgazdaságtan és környezeti menedzsment
9. Vállalati tervezés és információs rendszerek
10. Agrárközgazdaságtan.

Közgazdaságtani PhD Program

A Budapesti Közgazdaságtudományi és Államgazatási Egyetem doktori programja két összetevőt, a szervezett képzési és a fokozatszerzési szakaszt foglalja magában. Az előírt feladatok befejezésére rendelkezésre álló időtartam maximum 3+3 év, amely magában foglalja a védési eljárást is.

A 2001/2002-es tanévben induló specializációk:

1. Általános közgazdaságtan
2. Pénzügyi közgazdaságtan
3. Agrárközgazdaságtan

A jelentkezés feltételei:

PhD-programra jelentkezhetnek azok, akik egyetemi szintű diplomával rendelkeznek, illetve a 2001-ben végzős egyetemi hallgatók. Utóbbiak esetében a diploma bemutatásának határideje: 2001. szeptember 1. Felvételinél

előnyben részesülnek azok, akik a választott szak tárgyaiból kitűnő eredményeket értek el, valamint azok, akik Tudományos Diákköri Konferencián díjat nyertek. További követelmények: legalább az angol nyelv középfokú ismerete, kutatási rátermettség, 50 év alatti életkor. A program teljes idő (full time) vagy részdős (part time) rendszerben egyaránt működik. Részdős hallgatók száma korlátozott, nem oktatásban dolgozók száma maximum 3 fő lehet. A beiskolázási szám körülbelül 18 fő. Külföldi hallgatók részére az oktatás mindkét esetben térítéses rendszerben működik.

A felvételi vizsga két részből áll: az írásbeli vizsga az elméleti és módszertani felkészültség szintjét hivatott lemérni, vizsgatantárgyak: gazdálkodástan és statisztika. A szóbeli vizsga a jelentkező intellektuális kapacitását és tudományos munkára való alkalmasságát ellenőrzi.

A jelentkezési laphoz csatolni kell:

- diploma-másolat, az eredeti diplomát bemutatni szükséges a jelentkezési anyag leadásakor! (a jelenlegi tanévben végző hallgatóknál a diploma bemutatásának határideje: 2001. szeptember 1.),

- szakmai önéletrajz

- nyelvvizsga-igazolás – az eredeti dokumentumot bemutatni szükséges!

- (nyelvvizsga-igazolás hiányában kérvény a nyelvi meghallgatáson való részvételre),

- index-másolat

- TDK/OTDK díjak másolatai

- publikációs jegyzék

- rövid kutatási terv

- kb. 5-7 oldalas esszé a kutatási terv témájában

- a fogadó tanszék nyilatkozata

- a leendő témavezető véleménye

- a specializáció vezetőjének fogadó nyilatkozata

- nem főállású státuszra jelentkezők esetében a munkahely nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy támogatja a PhD programra történő jelentkezést, és a felvétel esetén biztosítja a foglalkozások rendszeres látogatásához szükséges munkaidő kedvezményt.

Jelentkezési határidő: 2001. április 17.

© A RIF által meghirdetett **kutatási pályázat** díjazottai:

E-business téma: **Alt Mónika Anetta, Cserháti Csaba** - *Útban az elektronikus kereskedelem felé*

Vidékfejlesztés és mezőgazdasági kisvállalkozások fejlesztése (összevont) téma: **Gnandt Hilde** – *Egy vidékfejlesztési tanulmány elmélete és módszertana (Mezőfény)*; **Sükösd Attila** - *Vidékfejlesztés a gyakorlatban (Bekecsalja kistérség esettanulmány)*

Gazdasági környezet Romániában és az EU-s csatlakozás (összevont): **Fákó Péter, Godra Árpád** - *Románia az európai integráció útján*; **Telegdi Csetri Kinga** Noémi – *Reklámpiac*